

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SVATÁ ANEŽKA ČESKÁ A JEJÍ ODKAZ

SAINT AGNES OF BOHEMIA AND HER LEGACY

VEDOUCÍ PRÁCE :

ThDr. et PhDr. Blanka Strašíková

ROK 2006

MARTINA MASAŘÍKOVÁ

Obsah

1.) Úvod	2
2.) Život svaté Anežky	3
3.) Církevní osobnosti, které ovlivnily svatou Anežku	8
3.1.) Svatá Klára	8
3.1.1.) Řehole svaté Kláry	9
3.1.2.) Dopisy svaté Kláry	15
3.2.) Svatý František z Assisi	19
3.3.) Svatá Alžběta Durynská	20
3.4.) Svatá Hedvika Slezká	21
3.5.) Svatá Markéta Uherská	21
4.) Milánská kanonizační legenda o svaté Anežce	22
5.) Svatá Anežka Česká jako příkladný svědek Kristův	30
6.) Řád křížovníků s červenou hvězdou	32
7.) Řád menších bratří – františkáni	35
8.) Chudé sestry svaté Kláry - klarisky	36
9.) Řád klarisek – kapucínek	38
10.) Svatá Anežka v sochařství, výtvarném umění a literatuře	39
10.1.) Klášterní areál Na Františku – Anežský klášter	43
10.2.) Kultura v Anežském klášteře	45
10.3.) Pražské svatyně zasvěcené sv. Františku a sv. Kláře	46
11.) Závěr	47
12.) Summary	48
Seznam použité literatury	49
Přílohy	
Obrazová příloha	

1.) Úvod

Svatá Anežka Česká patří mezi české národní světce a zaujímá velmi významnou a nepřehlédnutelnou úlohu v českých dějinách. Ačkoli byla dcerou krále Přemysla Otakara I. a mohla žít v bohatství a přepychu, neváhala vzdát se všech výhod, které jako královská dcera měla, a celý svůj život zasvětila Bohu i péči o nemocné a chudé. Nebránila se ani těžkým pracím a snažila se pomáhat všem svým bližním.

Jako téma bakalářské práce jsem si svatou Anežku Českou zvolila z toho důvodu, že po boku svaté Ludmily a svaté Zdislavy je jednou z našich významných národních světic. Nečinila žádné rozdíly mezi chudými a bohatými a i v nejtěžších chvílích svého života plně doufala v Boží pomoc. Její zásluhou vznikly dva nové řády na našem území, řád klarisek a řád křížovníků s červenou hvězdou, které jsou dodnes činné a přijímají nové členy.

V současné době nese její jméno mnoho zdravotnických zařízení i škol, což svědčí o velké oblíbenosti a vážnosti této světice. Tato osobnost inspirovala i významného českého sochaře Josefa Václava Myslbeka k tomu, aby umístil sochu svaté Anežky České spolu se sochou svaté Ludmily, svatého Vojtěcha a svatého Prokopa do sousoší svatého Václava a tím vyzdvihl významnou Anežčinu úlohu v národních dějinách. Další plastika této světice se nachází u kostela svatého Petra a Pavla ve Všetatech u Mělníka. Sochu vytvořil akademický sochař Pešan a byla postavena v průběhu 2. světové války

Význam svaté Anežky České uznal i papež Jan Pavel II. při jejím svatořečení v roce 1989. Její příkladná obětavost a pomoc bližním je inspirující až do dnešní doby. Anežka byla významnou osobností 13. století a její dílo k nám promlouvá až do dnešních dnů.

2.) Život svaté Anežky

Anežka se narodila v Praze nejspíše roku 1212, některé prameny však uvádějí jako letopočet jejího narození rok 1205 či 1207 nebo i rok 1211 a 1215. Tradice říká, že přišla na svět 20. ledna „tohoto roku“ a o den později byla pražským biskupem Danielem pokřtěna jménem Agnes. Toto jméno je odvozeno z řeckého *hagné* a znamená čistá, ctnostná. Byla nejmladším, devátým, dítětem českého krále Přemysla Otakara I. z jeho druhého manželství s Konstancií Uherskou.

Její matka byla dcerou uherského krále Bély III. (1173 – 1196). Svou první manželku, Adlétu Míšeňskou, Přemysl Otakar I. zapudil i s jejími čtyřmi dětmi.

Ve třech letech byla Anežka zasnoubena se synem slezského knížete Jindřicha Bradatého a jeho choti Hedviky, nejspíše s Boleslavem. Proto byla poslána se svou starší sestrou Annou, pozdější manželkou Jindřicha I. Pobožného, na výchovu do slezské Třebnice do kláštera cisterciáček. Tento klášter před tím založila sv. Hedvika, budoucí Annina tchýně. Po třech letech z Anežčina sňatku sešlo, protože její ženich zemřel po úrazu při lovu. A tak byla tato dcera Přemysla Otakara I. poslána zpět domů.

K další výchově byla dána do kláštera premonstrátek v Doksanech u Litoměřic¹, kde strávila další dva nebo tři roky, tedy do svých osmi či devíti let, zde se údaje různí. V osmi letech byla zasnoubena Jindřichovi, který byl synem císaře Fridricha II., proto byla poslána do Vídně ke dvoru rakouského vévody Leopolda VI. Babenberského, kde se měla naučit dvorským způsobům. Po šesti letech roku 1225 se však opět vrátila domů, neboť se i tento sňatek neuskutečnil. Vévodovi Leopoldovi VI. se podařilo získat Jindřicha pro svou vlastní dceru Markétu. Jindřich veřejně od svého sňatku s Anežkou odstoupil, což vedlo k nepřátelství Přemysla Otakara I. s Leopoldem.

Přemysl Otakar I. chtěl svého jižního souseda porazit vojenskou silou, ale jeho záměry překazil kazatel Konrád z Hallu, který od roku 1226 v Čechách získal mnoho bojovníků pro novou výpravu proti Saracénům. Tím králi odčerpal velkou bojovou sílu. Rozzuřený Přemysl Otakar I. jej dopadl v Lokti a chtěl ho usmrtit, ale svou

¹ Rozsáhlý areál bývalého ženského premonstrátského kláštera se nachází na břehu Ohře. Klášter založila manželka knížete Vladislava II., Gertruda, v letech 1144 až 1145. Tento klášter však na přelomu 12. a 13. století vyhořel. Když byl znovu obnoven, poškodili jej husité v průběhu husitských válek. Ve 2. desetiletí 18. století byl barokně přestavěn a v roce 1782 byl zrušen a přestavěn na zámecké sídlo. Významný je barokní klášterní kostel Narození Panny Marie a unikátní románská krypta, kde byla pohřbena i zakladatelka kláštera.

přímluvou jej zachránila patnáctiletá Anežka. O její ruku se ještě ucházel v letech 1226 až 1228 anglický král Jindřich III. Plantagenet a též její bývalý snoubenec německý král Jindřich VII. a po něm v letech 1228 až 1231 jeho ovdovělý otec, císař Fridrich II. Ačkoli je nabídka k sňatku s Anežkou od císaře Fridricha II. pro vládu Václava I. výhodná, Anežka tajně žádá o podporu papeže Řehoře IX. V této době již si je zcela jistá, že chce svůj život zasvětit Ježíši Kristu. Toto své rozhodnutí také oznámila oběma panovníkům a ti se necítili uraženi, neboť uznali nadřazenost Boha nad pozemským světem.

Anežka zatím žila v prostředí své rodiny dosavadním zbožným způsobem a zcela přijala myšlenky svatého Františka i Kláry o životě podle evangelia a v naprosté chudobě. O jejich činnosti se patrně dozvěděla již před návratem do Prahy. Velký vliv na ni také měla teta Anežka, sestra Přemysla Otakara I., abatyše kláštera benediktinek u svatého Jiří na Pražském hradě. Mladá Anežka Česká se v této době dozvěděla o vstupu své pratety, ovdovělé Hedviky, jež ji vychovávala v raném dětství, do Třebnického kláštera v Polsku. Také se doslechla o skutcích milosrdenství, které v této době konala její mladší sestřenice z matčiny strany, Alžběta, později zvaná Duryňská. Roku 1230 zemřel její otec Přemysl Otakar I. a vlády se ujal její bratr Václav I.

Po smrti svého otce roku 1230 žila Anežka v Praze u bratra Václava I., který k ní přilnul. Roku 1231 do Prahy přichází první františkánská mise. V témže roce umírá Anežčina sestřenice Alžběta Duryňská, jež je o čtyři roky později prohlášena za svatou. Alžběta byla zakladatelkou charitativní nadace v Marburgu.

Po vzoru Alžběty Duryňské a svaté Hedviky se nejspíše rozhodla pro řeholní život, který důvěrně poznala v dětství. Její bratr Václav I. jí věnoval pozemky na břehu Vltavy, na Starém Městě, kde roku 1231 zahájila z finančních zdrojů svého věna výstavbu kláštera minoritů – mužské i ženské řehole, který se stal nejstarším českým klášterem II. řádu svatého Františka, severně od Alp. S matkou Konstancií založila také roku 1233 u kostela svatého Haštala na Starém Městě pražském špitál svatého Františka z Assisi, jemuž darovaly kostel svatého Petra Na Poříčí se dvorem a s vesnicemi Rybníky, Borotice a Hloubětín.

Nově založený klášter osídlilo pět řeholnic, které přišly do Prahy z Tridentu. Tyto řeholnice se nejdříve nazývaly damianitky, podle kostela svatého Damiána z Assisi,

kde řehole v čele se svatou Klárou vznikla. Dne 11. června 1234 vstoupila třiadvacetiletá Anežka spolu se sedmi šlechtickými dívkami do kláštera Na Františku za účasti královského páru, sedmi biskupů a české aristokracie. Svatá Anežka Česká byla první královskou dcerou, která vstoupila do chudého řádu svaté Kláry. Papež Řehoř IX. chválil její rozhodnutí a rady jí udílela i zakladatelka řádu svatá Klára, jež Anežku nazývala „sestrou ze všech nejmilejší“. Několik měsíců po složení věčných slibů se stala Anežka abatyší kláštera a v této funkci zůstala až do své smrti, ačkoli se v roce 1238 vzdala tohoto označení a přijala jen titul „soror maior“.

Papež Řehoř IX. bulou Omnipotens Deus ze dne 14. srpna 1237 změnil špitální bratrstvo, které svatá Anežka založila na samostatný řád s řeholí svatého Augustýna. Tento řád však i nadále zůstal závislý na klášteře Na Františku. Z tohoto důvodu se Anežka Česká listem ze dne 15. dubna 1238 vzdala špitálu i jeho statků v papežův prospěch. Svatý Otec dne 27. dubna 1238 vše odevzdal bratřím nového řádu. Tím bylo završeno osamostatnění jediného ryze českého mužského řádu, tedy řádu křížovníků s červenou hvězdou. Svatá Anežka tento řád podporovala i nadále a 21. května 1252 položila základní kámen ke stavbě nového řádového špitálu a chrámu, který mu věnovala. Výstavba probíhala i v klášterním areálu Na Františku, kde vznikly dvě kaple svaté Máří Magdalény a neznámého zasvěcení, a tři kostely - svatého Františka, svatého Salvátora a svaté Barbory.

Řádový chrám menších bratří, zasvěcený svatému Františku a Panně Marii, byl přístupný veřejnosti a hlavní chrám sester damianitek svatého Salvátora (Nejsvětějšího Spasitele) měl být i mauzoleem českého královského rodu Přemyslovců.

22. září 1253 zemřel král Václav I. na následky zranění při lovu v Počáplech u Berouna. Byl však pohřben v chrámu svatého Františka, protože kostel svatého Salvátora ještě nebyl dokončen. Dokončil ho až Přemysl Otakar II., Václavův syn, který k Anežce přilnul jako k matce. Svatá Anežka kdysi zprostředkovávala dobré vztahy mezi Václavem I. a papeži Řehořem IX. a Innocencem IV. a urovnala i spory mezi králem Václavem I. a jeho synem Přemyslem Otakarem II. a českou šlechtou. Sílu i rady čerpala i z korespondence se svatou Klárou, jejíž čtyři dopisy se zachovaly v opisech. Jejím hlavním cílem však nadále bylo sloužit Bohu a nemocným i trpícím, jimž byl její klášter útočištěm. Svatá Anežka vychovávala v klášteře královninu dceru

Kunhutu a chránila i královnu Kunhutu, vdovu po králi Přemyslu Otakaru II. (synovec Anežky), která uprchla z vězení Oty Braniborského na Bezdězu.

Anežka Přemyslovna přežila i smrt svého synovce Přemysla Otakara II., měla v den jeho smrti, daleko od svého kláštera, vidění jeho skonu.

Po dobu nezletilosti Václava II. byly Čechy svěřeny králem Rudolfem příbuznému Otovi Braniborskému na pět let do správy. Ten však zemi plnil a ničil. V letech 1281 také nastal v zemi velký hladomor.

Svatá Anežka zemřela v pondělí dne 2. března roku 1282 v Praze (někde je uváděn 6. březen), avšak historik Zdeněk Kalista je toho názoru, že tato světice zemřela 2. března již roku 1281. Byla pohřbena v klášterním chrámu Na Františku. Zde bylo pohřebiště českých králů, které zde ještě za svého života nechala Anežka vybudovat a nechala přenést ostatky českých králů z kostela svatého Víta na Pražském Hradě do kláštera klarisek Na Františku.

Po několik dní přicházely k jejímu vystavenému tělu zástupy lidí. Truchlící si brali části jejího oděvu či vlasů a věřili, že se tyto relikvie stanou příčinou vykonání zázraku, který budou potřebovat až se jim přihodí neštěstí či onemocní. Již za jejího života ji pokládaly za svatou a věřili že na její přímluvu bylo vykonáno mnoho zázraků, které byly potom zaznamenány v legendách. Byla pohřbena dne 15. března 1282 generálním představeným minoritů Bonagraciou Tielcim v kapli Panny Marie v kostele svatého Františka.

Královna Eliška Přemyslovna, dcera Václava II. a Anežčina praneteř, dala roku 1328 podnět k první žádosti papeži Janu XXII. do Avignonu o zahájení kanonizačního procesu. V té době však již nebyly ostatky abatyše Anežky v kostele svatého Františka, neboť nízká poloha kláštera na břehu řeky způsobovala časté záplavy celého areálu. Z tohoto důvodu byly roku 1322 ostatky dány do zvláštní dřevěné skříňky, kterou si s sebou nejspíše vzaly roku 1420 sestry prchající před husitským běsněním. Klášter byl v té době vydrancován, ale klarisky unikly a uchýlily se do Panenského Týnce².

² Areál bývalého kláštera klarisek byl založen kolem roku 1280 a konventní kostel nebyl nikdy dokončen. Obec byla poprvé zmiňována v roce 1115. Byl to majetek Žerotínů, kteří založili klášter. V letech 1382 až 1410 probíhala výstavba svatyně, dílo však nebylo dokončeno. Klášter byl rozbořen v době husitských válek. Obnoven byl v 16. století. Původní klášterní konvent byl přestavěn na zámek, tato přestavba začala v roce 1548.

Existuje však i druhý názor, podle něhož se jejich útočištěm stal klášter dominikánek u svaté Anny na Starém Městě, který zůstal po dobu husitských válek nedotčen. Panenský Týnec byl husity dobyt a jeptišky pobity. Protože nebylo po husitských válkách možné nalézt ostatky svaté Anežky, které byly nutné ke svatořečení, byl roku 1480 kanonizační proces zcela zastaven. Přesto se však zachovala autentická spodní čelist světice, která byla umístěna spolu s jinými ostatky světců v chrámu klášterního královského zámku Escorial u Madridu. Do Španělska je odvezla v roce 1576 vdova po císaři Maxmiliánovi II., Marie, dcera Karla V. (bratr Rudolfa II.). Po ní je zdělila její dcera Anna, pozdější abatyše klarisek v Madridu, která je odkázala Escorialu. Z této čelisti daroval španělský král Juan Carlos I. jediný a poslední zub křížovníkům s červenou hvězdou svatého Karla Boromejského ve Vídni. A poté vyhověl i převor Escoriálského kláštera P. Gonzáles Diaz, žádosti kardinála Tomáška a zaslal oddělenou hlavičku z dolní čelisti světice svatovítské kapitule v Praze.

Tato světice je znázorňována především jako abatyše s korunou při ošetřování nemocných, jak byla zpodobněna i na oltářním obrazu křížovníků velmistra Puchnera, který je umístěn ve sbírkách gotického umění v Anežském klášteře. Také je znázorňována s trpícími u nohou jako například na sousoší akademického sochaře K. Stádníka v zadní části svatovítské katedrály. Nebo také s modelem kostela v ruce, jako symbolem její zakladatelské činnosti. Tvář svaté Anežky České je také vyobrazena na triumfálním oblouku v kostele svatého Salvátora v Anežském klášteře na Starém Městě pražském.

Svátek Anežky je v současném českém kalendáři stanoven na 2. března. V církevním kalendáři je svátek svaté Anežky České slaven 13. listopadu v souvislosti s jejím svatořečením. Až do kanonizace byl nejspíše jediným farním kostelem na celém světě zasvěceným blahoslavené Anežce chrám v České Velenici. Papež Pius IX. prohlásil na žádost pražského arcibiskupa kardinála Schwarzenberga Anežku roku 1884 za blahoslavenou.

Více než 700 let po její smrti ji prohlásil papež Jan Pavel II. za svatou. Kanonizace se konala 12. listopadu 1989 v Římě, za účasti více než osmi tisíc českých poutníků.

Uprostřed obce se nachází kostel svatého Jiří z roku 1722. Boblíž hlavní silnice se nachází poutní kaple svatého Blažeje ze 17. století, která je vystavěna nad pramenem léčivé vody.

Papež mimo jiné poukazoval na Anežčiny ctnosti, pokoru a dobrovolnou chudobu. V Praze byla vrcholem oslav svatořečení děkovná bohoslužba, sloužená v bouřlivých dnech "sametové revoluce" ve Svatovítské katedrále. Chrám a prostranství Pražského hradu byly naplněny lidmi, kteří přišli uctít českou světici. V těchto dnech se stala svatá Anežka Česká i symbolem české samostatnosti a nově vznikající svobody na podzim roku 1989.

Anežka Česká si vymohla totiž na papeži výjimku ze zákazu topení v kláštorech, a proto požádal plynárenský podnik kardinála Tomáška, aby učinil svatou Anežku také patronkou plynárenství.

3.) Církevní osobnosti, které ovlivnily svatou Anežku

3.1.) Svatá Klára

Pro Anežku Přemyslovnu byla velkým vzorem svatá Klára.

Klára se narodila v Assisi jako první dcera šlechtičny Ortulany a rytíře Faverone v roce 1194. Rod Offreducci-Faverone byl velmi mocný a bohatý. Roku 1202 v době bojů mezi Assisi a Perugiou musela rodina uprchnout. Příčinou bojů byly spory mezi měšťany a šlechtou. Mezi nepřáteli proti šlechtě stál také muž, který později měl velký vliv na další Klářin život, František z Assisi, který byl synem bohatého obchodníka se sukrem.

Klára byla velmi vzdělaná, jak se slušelo na šlechtickou dceru. V roce 1210 se vrátil František z Říma, kde mu papež Inocenc III. dal svolení k vedení řádu, který žil v chudobě. Františkovo kázání i jeho rada ji dovedla k rozhodnutí vstoupit do kláštera, kde bude moci podmínku chudoby splnit. Vstoupila tam bez vědomí své rodiny, od níž utekla v noci s pomocí přítelkyně. V kapli Matky Boží roku 1212 jí sám František dal šedý kající oděv, závoj a pás. Příbuzní jí po dlouhém hledání našli v klášteře benediktinek San Paolo u Bastie. Rodina jí k návratu chtěla přimět násilím, ale František jí i její sestru Anežku odvedl do San Damiana. Zde Klára založila ženský řád, podobný řádu menších bratří, tak zvaný „řád chudých paní“, později nesl název řád klarisek. Klára zde žila až do své smrti. Za ní přišla i její

nejmladší sestra Beatrice a později i její matka. Zde ženy žily v naprosté chudobě, o níž Klára také psala svaté Anežce České.

Avšak regule jejího řádu dosud nebyla přijata, proto museli přijmout reguli benediktinskou, v níž se o chudobě nemluví. Proto Klára neustále žádala papeže o přiznání regule chudoby. Roku 1216 papež Inocenc III. udělil řádu pouze privilegium pauperitatis, kanonické právo nemít ani majetek, ani rentu. Až roku 1253 papež Inocenc IV. potvrdil řádovou reguli klarisek, jak ji stanovila Klára, tedy naprostou chudobu. Za dva měsíce po tomto potvrzení Klára zemřela. Před její smrtí ji dvakrát navštívil papež Inocenc IV. Byla to pro ni velká pocta.

Přestože byla těžce nemocná a klášter necelých 30 let řídila z lůžka, uchránila jej v roce 1240 před vpádem Saracénů a v roce 1241 před vojskem Vitalise z Aversy. Zemřela v 59 letech roku 1253 v klášteře San Damian u Assisi. Již dva roky po smrti (v roce 1255) byla kanonizována.

Svatá Klára z Assisi je patronkou klarisek, patronkou Assisi, pradlen, pozlacovačů, výšivkářek, sklenářů a malířů skla. Pomáhá také při horečce a při chorobách očí. Jejími atributy jsou opatská berla, kalich, monstrance a lilie. Svátek je slaven 11. srpna. V civilním kalendáři je svátek Kláry stanoven na 12. srpna. Je zobrazena například na fresce od Giotto v kostele Svatého Kříže ve Florencii. Známa je také freska svaté Kláry od Simona Martiniho z roku 1330 v dolním kostele baziliky svatého Františka z Assisi.

3.1.1.) Řehole svaté Kláry

Sestrám u svatého Damiána dal prvotní řeholi svatý František. Roku 1215/16 jim potvrdil papež Inocenc III. „*nejvyšší chudobu, Privilegium*“. Roku 1245 potvrdil papež Inocenc IV. řeholi kardinála Hugolína pro klarisky. Roku 1247 ji však změnil v Novou řeholi, která zmírňovala chudobu. Svátá Klára řeholi v této podobě nepřijala a ještě v témže roce začala psát řeholi v duchu svatého Františka. Za předlohu si vzala potvrzenou řeholi Menších bratří. Některé prvky, mimo jiné o fortně a hovorně, převzala z řehole papeže Inocence IV. a kardinála Hugolína. Papež jí tuto řeholi potvrdil ústně až před její smrtí a písemně ji schválil bulou z 10. srpna 1253, den před smrtí svaté Kláry.

Řehole svaté Kláry obsažená v bule papeže Inocence IV.

Řehole a život chudých paní přísné klauzury má dvanáct kapitol.

I. kapitola – Evangelijní řehole a katolická a serafinská poslušnost

Tato kapitola obsahuje pět ustanovení. V nichž se připomíná sestrám zachovávání svatého evangelia Pána Ježíše Krista, životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě. Svatá Klára zde slibuje poslušnost a úctu papeži Inocencovi, jeho právoplatným nástupcům a římské církvi. I svatému Františkovi i jeho nástupcům. K tomuto jsou povinovány i všechny řeholnice.

II. kapitola – O vstupu sester do kláštera

Tato kapitola má osmnáct článků.

Nová sestra je přijata do kláštera, pokud s jejím vstupem souhlasí většina sester a se svolením kardinála – protektora. Abatyše novou sestru nejprve vyzkouší z katolické víry a svátostí. Pokud je kandidátka přesvědčena o své víře a pokud nemá manžela, může přijmout tento způsob života. Nová sestra by měla vše co má prodat a rozdat chudým. Nové sestře budou ustříhnuty vlasy a po odložení světských šatů jí dá abatyše tři hábity a jeden plášť. Během zkušebního roku nesmí dostat závoj. Všem novickám má abatyše stanovit magistru, která je bude vzdělávat ve svatém způsobu života. Sestrám je dále připomenuto, aby nosily pouze chudý oděv na památku narozeného Ježíše Krista.

III. kapitola – O posvátném oficiu, postu a o svatém přijímání

Tato kapitola má čtrnáct článků. Sestry, které jsou vzdělány v četbě, mají povinnost modlit se oficiem za zemřelé. Za každou zemřelou sestru se řeholnice modlí padesát Otčenášů. Sestry by se měly neustále postit, o Vánocích mají dovoleno se dvakrát nasytit. Těchto postů mohou být abatyší zproštěny „mladé, vetché a mimo klášter pracující sestry“. Sestry by se měly zpovídat alespoň dvanáctkrát za rok. Také by měly sedmkrát přijímat. O Vánocích, na Zelený čtvrtek, o Velikonocích, o Svatodušních svátcích, o Nanebevzetí Panny Marie,

na Svátek svatého Františka a o Všech svatých. V posledním článku se svatá Klára zmiňuje o dovolení kaplanovi, aby mohl slavit mši svatou v klášteře a podávat svaté přijímání zdravým i nemocným sestrám.

IV. kapitola - O volbě a úřadu abatyše, o kapitule, o sestřích rádkyních a zastávajících úřad.

Tato kapitola má osmnáct článků.

Při volbě má být přítomen generální nebo provinciální ministr Menších bratří, aby je povzbuzoval ke svornosti a blahu. Kdyby byla zvolena sestra, která ještě nesložila slib chudoby, má jí být prokazována poslušnost až po složení tohoto slibu. Nová abatyše se má volit v případě úmrtí současné abatyše. Pokud sestry jasně poznají, že abatyše nestačí na svou službu, mají v rámci společného dobra co nejrychleji předepsanou formou zvolit jinou. Zvolená Matka má vynikat ctnostmi a svatým životem, aby ji sestry poslouchaly z lásky a ne ze strachu. Jejím úkolem by mělo být těšit zarmoucené, být útočištěm skleslých. Jednou týdně má svolávat své sestry ke kapitule, kde se má i s ostatními sestrami pokorně vyznat z provinění a nedbalostí a radit se co klášteři prospívá. Klášter by se neměl zadlužovat a pokud je to třeba, tak jen prostřednictvím prokurátora. Sestry by neměly brát do úschovy cenné věci, aby nevznikaly neshody. Sestry by se měly ke všem úřadům v klášteře volit společným souhlasem všech sester. Stejně tak by si měly zvolit osm sester, s nimiž by se měla Matka radit o všem co se týče jejich způsobu života. Sestry mohou sestry rádkyně odvolat a zvolit si jiné v rámci blaha komunity.

V. kapitola – O mlčení, hovorně a mříži.

Tato kapitola má třináct článků.

Mimo sester pracujících mimo klášter mají sestry „od doplnku po dopolední hodinku“ zachovávat mlčení. Dále musí zachovávat mlčení v kostele, v ložnici a při jídle v refektáři. Sestry mají dovoleno mluvit v místnosti pro nemocné v případě, že to napomůže zotavení a péči. Mohou si však vždy a všude stručně a tiše sdělit potřebné. U mříže mohou sestry s někým mluvit jen

s dovolením abatyše nebo vikářky, ale pouze v přítomnosti dvou sester. Jít ke mříži je dovoleno pouze v přítomnosti aspoň třech sester z osmi zvolených rádkyň. I abatyše a vikářka jsou povinny zachovávat tento způsob hovorů. Hovory u mříže by měly být povolovány zřídka, u fortny vůbec ne. Sestra nesmí u mříže mluvit s nikým před východem nebo po západu slunce. V hovorně má být na vnitřní straně záclona, která se nemá odstranit. Během martinského nebo čtyřicetidenního postu by neměl v hovorně nikdo mluvit, mimo rozhovorů s knězem, z důvodu zpovědi.

VI. kapitola – O vzniku druhého serafinského řádu a o vzniku chudoby.

Tato kapitola má šest článků.

Zde svatá Klára píše, že přislíbila poslušnost nebeskému Otci a o slibu chudoby, kterou dobrovolně podstoupila ona i ostatní sestry jejího řádu. Svatý František jim před smrtí napsal poslední vůli, v níž sestrám radí, aby následovaly život a chudobu Nejvyššího Pána Ježíše Krista a jeho Nejsvětější Matky. Sestry nebudou přijímat, ani mít majetek, s výjimkou půdy, která je nutná k obživě kláštera.

VII. kapitola – O práci a almužně

Tato kapitola má pět článků.

Sestry mají pracovat „po dopolední“ a mají se zabývat prací počestnou a užitečnou pro komunitu. Ruční práce jsou přidělovány abatyši nebo vikářkou, v přítomnosti všech sester. Na kapitule jsou připomínáni ti, kteří pošlou almužnu pro potřeby sester a těchto dárců by se mělo vděčně vzpomínat. Abatyše nebo její vikářka má po poradě s rádkyněmi vše rozdělit k užitku všech.

VIII. kapitola – O evangelijním způsobu žebrání, o chudobě a nemocných sestrách.

Tato kapitola má třináct článků.

Sestry nemají mít žádný majetek, mají sloužit v pokoře a chudobě a mají být plny důvěry v almužnu. Nemají se za to stydět, protože Pán se pro nás na

tomto světě stal chudým . Sestře není dovoleno bez vědomí abatyše odesílat dopisy, něco přijímat a z kláštera odcházet. Abatyše má za povinnost zaopatřit vše, co potřebují nemocné sestry a všechny sestry jsou povinny o nemocné pečovat. Návštěvníci v klášteře mohou s nemocnými sestrami krátce promluvit a povzbudit je.

IX. kapitola – O pokání, které je třeba uložit sestrám a o sestrách, které pracují mimo klášter.

Tato kapitola má dvanáct článků.

Pokud některá ze sester těžce zhřeší proti řeholi a nepolepšila se ani po dvojitých či trojitých napomenutích abatyší nebo jinými sestrami má v refektáři požívat přede všemi sestrami na zemi chléb a vodu po dobu své zatvrzelosti. Sestry se mají za ni modlit, aby ji Pán osvětlil a aby učinila pokání. Abatyše i sestry se mají chránit hněvu i rozčilení pro hříchy, jehož se některá ze sester dopustila, neboť hněv jim překáží v lásce k Bohu. Kdyby mezi dvěma sestrami došlo ke sporu, má ta, jež toho byla příčinou dříve než se bude modlit k Pánu druhou sestru na kolenou s pokorou poprosit o odpuštění a tato sestra jí má hříchy odpustit.

Sestry sloužící mimo klášter nesmí dlouho zůstat venku. Nemají ani přijímat kmotrovství a nesmí podávat zprávy o tom, co se děje venku. Také mají přísně zakázáno, aby podávaly zprávy o dění v klášteře, které by mohly způsobit pohoršení. Sestra, která toto poruší, má učinit pokání, které jí uloží abatyše.

X. kapitola – O vizitaci abatyší, poslušnosti sester, o nepravostech a ctnostech.

Tato kapitola má sedm článků.

Sestry mají prokazovat abatyši poslušnost ve všem, co Pánu slíbily. Abatyše má být služebnicí všech svých sester a má se k nim chovat se srdečnou láskou. Sestry se mají vyvarovat pýchy, závisti, chamtivosti, rušné světské činnosti, reptání, rozbrojů a roztržek. Mají zachovávat lásku a svornost. Nevzdělané sestry nemají usilovat o vzdělání, spíše se mají snažit, aby v nich

působil Duch Páně. Mají milovat ty, které je pronásledují a obviňují, dle slov Páně. A kdo vytrvá, bude spasen.

XI. kapitola – O vrátné, fortně a vstupu do kláštera

Tato kapitola má jedenáct článků.

Vrátná má být „vyrovnaná, mlčenlivá a přiměřeného věku“.

Ve dne se má zdržovat v cele bez dveří u fortny. Má mít vhodnou pomocnici, která ji bude zastupovat v případě potřeby. Fortna má být opatřena dvěma pevnými zámky, vyhlídkou a mřížovím. V noci má být uzavřena dvěma klíči, z nichž jeden má vrátná a druhý abatyše. I ve dne má být fortna hlídána a zamčena. Vrátné mají dohlížet na to, aby byla otevřena jen z vážného důvodu. Otvírat se smí jen tomu, kdo má povolení od papeže nebo kardinála. Před východem a po západu slunce smí někdo vstoupit do kláštera jen z velmi vážného důvodu. Sestry mají dbát na to, aby nebyly viděny lidmi pracujícími v klášteře.

XII. kapitola – O vizitátorovi, kaplanovi a jeho druhu, kardinálovi protektorovi.

Tato kapitola má jedenáct článků.

Vizitátor musí být z řádu Menších bratří. Jeho úkolem je „napravovat prohřešky proti slibu“. Sestry žádají jednoho kaplana s duchovním druhem, kteří mají dobrou pověst a dva bratry laiky, aby sestřám pomáhali v jejich chudobě. Kaplanovi bude povolen vstup do kláštera pouze v doprovodu jeho společníků. Mají se zdržovat v místnosti obecně přístupné, aby byli neustále viděni. Do kláštera mohou v případě potřeby vstoupit lidé, kteří jsou dle úsudku abatyše potřební k činnosti nutné v klášteře. A sestry mají věrně zachovávat chudobu a pokoru Pána Ježíše Krista a Jeho Nejsvětější Matky a svatá evangelia.

Závěr řehole

„1. dáno v Perugii dne 16. září v desátém roce pontifikátu pana papeže Inocence IV.

Závěr listu kardinála protektora Rainalda.

2. necht' si žádný člověk nedovolí této naší potvrzovací listině odporovat, nebo proti ní lehkovážně bojovat.

3. kdyby se toho někdo lehkovážně odvážil, necht' si uvědomí, že na sebe uvalí hněv všemohoucího Boha a jeho svatých apoštolů Petra a Pavla.

Dáno v Assisi dne 9. srpna v jedenáctém roce našeho pontifikátu.“

Řehole v klášteře svaté Anežky byla sepsána dle vzoru vytvořeného svatou Klárou, ale na některých místech byla dokonce přísnější, zejména v postu sester. Další rozdíl spočíval v tom, že sestry nebyly uzavřenou komunitou, ale vycházely ven a pomáhaly chudým a nemocným.

3.1.2.) Dopisy svaté Kláry

Bylo dochováno pět dopisů svaté Kláry, adresovaných Anežce České a dva dopisy adresované Ermentrudě z Brugg, která v Bruggách založila několik klášterů.

První dopis je z doby ještě před vstupem Anežky do kláštera (asi rok 1234). Druhý je sepsán přibližně roku 1235. Třetí dopis byl sepsán v roce 1238. V tomto roce si Anežka vyprosila od papeže Řehoře IX. novou řeholi se stejnými posty, které byly u svatého Damiána. Čtvrtý dopis je z roku 1253, tedy z roku, kdy se Anežka Assiská vrátila do kláštera svatého Damiána. Pátý dopis obsahuje požehnání svaté Kláry Anežce Přemyslovně.

Všechny dopisy vynikají vznešeným slohem s mnoha básnickými přívlastky. Na prvním místě je vždy dlouhé oslovení, například: „*Slavné a ctihodné panně Anežce, dceři mocného a nepřemoženého českého krále...*“ (první list). V každém dopise se oslovení liší a ve všech dopisech svatá Klára vyzdvihuje Anežčiny ctnosti. „*Dceři Krále králů, panně pannen, důstojné snoubence Ježíše, a proto královně Anežce ...*“ (druhý list). „*V Ježíši Kristu mně nad všechny jiné ctihodné panně a nade všechny lidi milé sestře Anežce, dceři slavného českého krále a nyní sestře a snoubence svrchovaného Krále nebes...*“ (třetí list). „*Polovině mé duše, zvláště srdečně milované, nejjasnější královně Anežce, mé nejmilejší, nade vše milé matce a dceři...*“ (čtvrtý

dopis). Požehnání Kláry Anežce české se již v úvodu od těchto dopisů liší. Zde oslovení svatě Anežky hned v úvodu listu zní naléhavě a důrazněji než v předešlých dopisech a vyniká též úsporností jazyka: „*Moje sestro i moje dcero Anežko! Náš Pán Tě požehnej a chraň! Necht' Ti rozzáří svou tvář a je Ti milostiv! Kéž k Tobě obrátí svou tvář a dá Ti svůj pokoj! ...*“ již z tohoto oslovení je patrné, že je tento dopis psán s velkou naléhavostí a jakoby ve spěchu. Též vykřičníky za jednotlivými větami působí o mnoho naléhavěji, než Klářina předešlá krásným slohem a barvitými popisy vynikající oslovení. Tento dopis působí na čtenáře tak, jako by jej svatá Klára spíše diktovala, než sama psala. Jako by se snažila co nejdůrazněji vyjádřit obsah svého sdělení a co nejrychleji dospět k jádru požehnání. Kdybychom neznali předešlé čtyři dopisy svatě Kláry, možná by se nám tento způsob oslovení zdál zcela v souladu s jejím myšlením, avšak objevuje se právě pouze zde. Jako by dával tušit blízkost ke skon svatě Kláry a její snahu co nejlépe a nejrychleji vyjádřit své pocity a celý obsah sdělení.

Nyní bych se však vrátila k předešlým čtyřem dopisům.

Po oslovení svatě Anežky vždy následuje Klářin vlastní popis, tedy to, jak sebe chápala a nazývala. „... *Nehodná služebnice Ježíše Krista a Bohu zasvěcených pannen v klášteře svatého Damiána, ...*“ Toto pojmenování sebe sama se s drobnými obměnami objevuje ve všech čtyřech dopisech a jako by úzce souvisí i se samotnou řeholí svatě Kláry, kterou též sama sepsala. Svatá Klára, tedy vedoucí představitelka řádu, sama sebe chápala a pojímala jako služebnici a ochránkyni svých sester v klášteře. V požehnání (pátý dopis) se tato zmínka také krátce objevuje, ale ustupuje do pozadí v porovnání s obsahem vážného sdělení. Zde se svatá Klára jakoby se svou milou sestrou Anežkou loučí a snaží se ji povzbudit ve veškerém jejím konání.

První a třetí dopis jsou nejdelší.

První dopis

V prvním dopise svatá Klára chválí Anežku za to, že si vyvolila svatou chudobu a za manžela Pána Ježíše Krista. Svatá Klára zde zdůrazňuje, že je Anežka vyvolená k tomu, aby následovala Spasitele a připomíná také, že když bude svého Pána následovat, bude stále čistá a nejbohatší mezi ostatními, nad světské bohatství. Svatá

Klára ji zde oslovuje a pojímá jako snoubenku, matku i sestru Ježíše Krista. Dále jí svatá Klára připomíná, aby se stále věnovala svaté službě a následovala chudého Ježíše Krista. Proto má být svatá Anežka šťastná, neboť není většího štěstí, než zvolit si právě tuto cestu. Světice zde připomíná, že nebeské království je zaslíbeno právě chudým. Připomíná, že nelze být bohatý a přitom vstoupit do nebeského království. Chválí ji, že učinila tuto volbu. Zapřísahá ji, aby pevně setrvala ve službě Pánu a byla stále ctnostná. Zde svatá Klára Anežku Českou prosí, aby se za ni u Pána modlila a aby se modlila i za sestry žijící se svatou Klárou v klášteře. První dopis končí zvoláním: „*Bud' zdráva v Pánu a modli se za mne!*“ „*Aleluja!*“

Tento první dopis je společně s druhým dopisem nejdelší z celé dochované korespondence. Tento dopis je velmi významný pro další duchovní cestu svaté Anežky České, protože svatá Klára jí v něm vyjadřuje svou podporu ve veškerém Anežčině konání a snaží se jí dokázat, že cesta, kterou si zvolila je pro ní nejsprávnější.

Druhý dopis

Svatá Klára zde znovu připomíná, že se svatá Anežka vzdala vznešenosti pozemského království a vyvolila si hodnoty trvalé. Svatá Klára jí dále připomíná, aby následovala Ježíše Krista a udílí jí další rady, zejména aby se řídila radami důstojného Otce bratra Eliáše. Vyzývá ji, aby neopouštěla život v chudobě i přes to, že by se snad stala opovrženou na zemi, a aby při tom pamatovala na oběť Ježíše Krista „*Budeš-li s ním trpět, budeš s ním i oslavena, budeš se s ním i radovat.*“ To přesně píše ve svém druhém dopise. Místo bohatství tohoto světa získá bohatství věčné. Dopis je zakončen slovy: „*Bud' zdráva, nejmilejší sestro a panno, blahoslavená pro svého Ženicha! A mne i moje sestry, které se velice radujeme z darů, které Ti Bůh udělil, vroucně ve svých svatých modlitbách se svými sestrami doporučej Pánu Bohu!*“

Třetí dopis

Tento dopis vyniká nevšední krásou, bohatstvím jazyka a objevuje se zde připodobnění k Panně Marii.

Svatá Klára zde po oslavě Anežčiny chudoby, víry a síly následovat Ježíše Krista, odpovídá na Anežčinu otázku, o kterých svátcích sestram dovoleno „*požívat rozličné*

pokrmy.“ Svatá Klára je opsala podle příkazu svatého Otce Františka. Ještě než přistoupí k pevnému určení jednotlivých svátků, připomíná, že slabým a nemocným se smí předkládat jakékoli pokrmy, avšak zdravá silná sestra má požívat pouze pokrmy postní a to ve všední i sváteční dny. Sestry se mají postit každý den, mimo neděle, kdy je jim dovoleno jíst dvakrát za den. I ve čtvrtky se, pokud někdo nechce, nemusí postit. Svatá Klára zde dále vysvětluje, že se sestry postí každý den mimo neděle a všechny dny po Velikonocích dle řehole svatého Františka, také se sestry nemusí postit o svátcích Panny Marie a svatých apoštolů, pokud ovšem nepřipadnou na pátek. Dále však svatá Klára svatou Anežku nabádá k tomu, aby se vyvarovala přílišné přísnosti k sobě. Připomíná: *„Žij a doufej v Pána, rozumně mu služ a své oběti mírni soli moudrosti. Buď zdráva v Pánu tak, jak si sama přeješ! A mne i mé sestry doporučej svým svatým sestram!“*

Čtvrtý dopis

Zde svatá Klára Anežku Českou oslovuje jako *„Matku a dceru, snoubenku Krále věků.“* Zdůvodňuje zde proč nepsala tak často jak si svatá Anežka přála. Není to tím, že by snad ochladla láska ke své nejmilejší sestře, avšak bránil jí v tom *„nedostatek posluš a velká nebezpečí na cestách.“* Svatá Klára zde připomíná, že vedle blahoslavené chudoby je i svatá pokora. Dále svatou Anežku Českou oslovuje jako *„královnu.“* Svatá Klára Anežce připomíná, aby na ni nezapomněla a hovoří zde sama o sobě jako o *„chudé Matce.“* Také připomíná, že jazyk těla je nedostatečný, aby vyjádřil její lásku k ní a dále nechá mluvit jazyk duše. Dopis je zakončen: *„Anežko, naše nejhodnější sestro, mne a mé dcery vroucně doporučej v Pánu svým dcerám! Buď zdráva, nejmilejší, se svými dcerami, dokud nedojdeš trůnu slávy velikého Boha a oroduj za nás u něho!“* Zde Svatá Klára zmiňuje dva posly, které ke svaté Anežce poslala, bratry Amata a Bonaguru.

Požehnání svaté Kláry Anežce České

Svatá Klára Anežce žehná, přeje jí Boží milosti a ctnosti a nechť je svatá Anežka povýšena a poctěna v nebeském království. Závěrem praví: *„Po všechn čas miluji Tvou duši i všechny Tvoje sestry. Prosím Tě, abys horlivě zachovávala co jsi Pánu*

slíbila! Náš Pán bud' s Tebou po všechem čas. Dej Bůh, abys vždycky byla v něm. Amen.“

3.2.) Svatý František z Assisi

František z Assisi se narodil roku 1189. Jeho otcem byl Pietro di Bernardone, bohatý obchodník se sukrem. Jako chlapec vypomáhal otci v obchodě a když vypukla válka mezi Assisi a Perugiou, bránil František statečně své rodné město, byl však zajat a zůstal v zajetí celý rok. Potom roku 1205 bojoval s papežským vojskem proti císaři, ale záhy se vrátil do Assisi, protože uslyšel ve snu hlas Ježíše Krista a i přes otcův odpor se dal do služeb Bohu.

Dva roky žil jako poustevník a brzy se k němu připojili dva druhové. Svatý František se řídil slovy Ježíše Krista, aby se vzdal majetku a následoval Jeho slova. Roku 1210 přišla skupina v čele s Františkem do Říma a papež Inocenc III. jim ústně schválil reguli menších bratří. Řídili se podle evangelia a jejich hlavním ideálem byla čistota, chudoba, pokora a radost v míru. První františkáni se usadili v Portiunkule u Assisi a kázali v Itálii.

Roku 1212 založil svatý František se svatou Klárou řád klarisek. Také se pokusil připojit ke křižákům, aby v Sýrii získával muslimy pro křesťanskou víru, avšak loď byla za bouře vržena k pobřeží a František začal kázat v Umbrii. Darem získal horu La Verna a roku 1214 odjel do Španělska kázat Maurům. Onemocněl však a musel se vrátit do Itálie. Na IV. lateránském koncilu papež znovu schválil reguli, podle níž se jeho řád řídil. Svatý František se po čtyřech letech vzdal funkce generálního představeného a svěřil ji Petru z Catanie. Zemřel v 37 letech roku 1226 v Assisi.

Je patronem Itálie, Assisi, bazilejského biskupství, Katolické akce v Itálii (1939), františkánů, chudých, sociální práce, ochrany přírodního prostředí, kupců, krejčích, soukeníků, tkalců, lnářů a tapetářů. Ochraňuje též proti bolestem hlavy a proti moru.

Z množství uměleckých znázornění patří po Panně Marii k nejčastěji zobrazovaným světcům. Známý je například obraz od Petra Paula Rubense obraz „František chrání svět“, z roku 1633, který se nachází v Královském muzeu v Bruselu. A dále „František uctívá kříž“ od Rembrandta z roku 1657, který je nyní v Britském muzeu v Londýně.

Jeho atributem jsou ptáci, jehně, vlk, stigmata a kapuce na hlavě. Jeho svátek v našem kalendáři spadá na 4. října. Svátý František se zařadil do italského písemnictví hymnem „Píseň bratra slunce“.

3.3.) Svatá Alžběta Durynská

Svatá Alžběta Durynská – Uherská byla sestřenicí svaté Anežky České (matka Anežky, královna Konstancie z rodu Arpádovců byla tetou Alžběty Durynské).

Narodila se roku 1207 na hradě Sáros Patak jako dcera uherského krále Ondřeje II. a Gertrudy z Andechs. Byla ve čtyřech letech zasnoubena Ludvíkovi, synu durynského lantkraběte. Byla vychována na hradě Warntburgu pod vedením budoucí tchyně Sofie. Ve čtrnácti letech se provdala za Ludvíka a jejich šťastné manželství trvalo šest let. Když Ludvík bojoval po boku císaře Fridricha II. věnovala se chudým a výchově svých tří dětí. Po jeho smrti (zemřel v Itálii na mor) se usadila v Eisenachu. Žila ve františkánské chudobě a její oporou byl papež Řehoř II., který jí ještě jako kardinál věnoval plášť Františka z Assisi. Ze svého vdovského jmění založila v Marburku špitál a sloužila tam jako ošetřovatelka. Zemřela ve věku 24 let roku 1231 v Marburku a o čtyři roky později roku 1235 byla prohlášena za svatou.

Jejími atributy jsou růže, almužna, žebrák a džbán. Svátek v křesťanském kalendáři připadá na 17. listopad. V civilním kalendáři je slaven tento svátek 19. listopadu.

Jedním z prvních vyobrazení světice je malba na skleněném okně v kostele svaté Alžběty v Marburgu, které vzniklo v roce 1240. Je patronkou Hesenska a Durynska, charitativních sdružení, Německého řádu, sdružení svaté Alžběty, vdov a žebráků, nevinně pronásledovaných, nemocných, všech trpících nouzí. Je také patronkou pekařů a krajkářek.

3.4.) Svatá Hedvika Slezská

Svatá Hedvika Slezská byla pratetou svaté Anežky Přemyslovny.

Narodila se roku 1175 na hradě Andechs a byla dcerou hraběte von Andechs – Meranien a zároveň tetou svaté Alžběty Durynské. Do dvanácti let byla vychovávána v klášteře Kitzingen a pak provdána za Jindřicha I. vévodu slezského a polského. Měla sedm dětí, čtyři syny a tři dcery. Doprovázela svého muže na cestách i na soudy

a přimlouvala se za polské obyvatelstvo. Také se věnovala chudým a nemocným. Její muž založil na její přání Třebnici u Vratislavi – ženský cisterciánský klášter. Ve Vratislavi založila svatá Hedvika špitál, který byl prvním ve Slezsku a později založila útulek pro malomocné. Po Jindřichově smrti, roku 1238 se uchýlila do kláštera v Třebnici. Tam také zemřela v 68 letech 14. října 1243.

Je patronkou Polska a Slezska, snoubenců, vyhnanců z vlasti. Jejími atributy jsou bosé nohy, cisterciácký oděv, v ruce drží model kostela. Její svátek spadá na 16. října, v civilním kalendáři na 17. října. V Třebnici u Vratislavi je sarkofág svaté Hedviky Slezské. V Pohořelecké diecézi slaví věřící den přinesení ostatků dne 25. srpna. Papež Klement IV. Hedviku svatořečil 26. března 1267.

3.5.) Svatá Markéta Uherská

Markéta Uherská byla neteří svaté Anežky České.

Narodila se nejspíše roku 1242 v Klisse v Maďarsku. Byla dcerou Bély IV. (Štěpána) a složila slib jako dominikánka. Její otec dal už před tím postavit na Zaječím ostrově (pozdější Ostrov svaté Markéty) klášter dominikánek. Ošetřovala až do konce života sestry i s nejtěžšími nemocemi. Brzy po její smrti ji národ uctíval jako svatou. Zemřela ve 28 letech 18. ledna 1270 v Budapešti. Ke svatořečení došlo 19. listopadu 1943 za papeže Pia XII. Je znázorňována jako řeholnice s lilí a s korunou u nohou a mnohdy má plášť pokrytý hvězdami. Svátek spadá na 18. ledna, ale v civilním kalendáři je 13. července.

Je zpodobněna například v kostelích svatého Dominika v Perugii a svatého Augustina v Saint Gemignanu a Panny Marie sopra Minerva v Římě.

4.) Milánská kanonizační legenda o svaté Anežce

První legendy byly sepsány v kláštřích staroslověnsky nebo latinsky. Legendy a pověsti lidu o národních světcích nikdy nevymizely a plnily funkci historickou i náboženskou. V ústním podání byly částečně aktualizovány a přizpůsobovány době, ale jejich obsah stále zůstával podobný. Legendy přetrvávaly celá staletí, od středověku až do dnešní doby. Lidé se vyprávěním o národních hrdinech utvrzovali o

významu svého národa. Tato písemná svědectví se uchovala v opisech a je pravděpodobné, že opisovači vnášeli do textu i nové prvky. Zjištění těchto změn je předmětem badatelského zkoumání lingvistů, historiků, teologů a archeologů.

V období Anežčina dětství dožíval raný feudalismus, postupně vyrůstala města, zalidňovaly se vesnice, měnily se formy řemeslné a zemědělské výroby. Ekonomickou sílu státu posílila těžba drahých kovů, hlavně stříbra a vojenskou moc posílila výstavba hradů na nepřístupných kopcích. Společensky byla posílena i moc měšťanstva, proto byly vytvářeny i nové právní normy. Byly vytvářeny nové nemajetné mnišské řády, zejména řád františkánů a dominikánů. Bratři nezůstávali izolováni od světa za klášterními zdmi. Chodili mezi nejchudší lid a snažili se mu poskytnout útěchu Božím slovem. Místem útěchy v posledních dnech života chudých byl špitál.

Otec na Anežku působil velmi autoritativně. Za jeho života by se neodvážila vstoupit do kláštera. Avšak po jeho smrti, jí bratr Václav, který byl již panovníkem nové doby a velmi si své sestry Anežky vážil, poskytoval všestrannou podporu v charitativní i stavitelské činnosti.

O blahoslavené Anežce České bylo napsáno několik legend, které popisovaly její život, její velkou lásku k Bohu a lidu a zázraky, které vykonala za života a po její smrti.

Anežčině přimluvě se přičítalo uzdravení malého Karla IV. roku 1317 na hradě Lokti. A o rok později pomohla Elišce Přemyslovně při těžkém porodu druhého syna. Patrně proto Eliška Přemyslovna usilovala o kanonizaci této světice a z tohoto důvodu také byla sepsána kanonizační legenda o blahoslavené Anežce.

Tato latinská legenda byla sepsána kolem roku 1320 neznámým českým minoritou pro kanonizační řízení. Ačkoli k němu nedošlo, legenda se přesto četla v několika středověkých rukopisech i v zahraničí a brzy byla přeložena do němčiny. Na jejím základě pak vzniklo také české veršované zpracování legendy. České znění latinské legendy pořídil historik profesor Zdeněk Kalista³ (1900 – 1982) v roce 1941.

³ Zdeněk Kalista (1900 – 1982). Významný historik 20. století. Také autor básnických sbírek. Věnoval se počáteční fázi křesťanství v českých zemích (Blahoslavená Zdislava), době Karla IV. a době pobělohorské (české baroko). Od roku 1924 působil jako asistent historického semináře filosofické fakulty University Karlovy v Praze. V roce 1948 musel opustit univerzitu. V roce 1951 byl zatčen a z vězení vyšel až roku 1960.

Z množství legend o blahoslavené Anežce se stala nejoblíbenější a nejvýznamnější právě tato legenda. V současné době nově vydaná v *souboru středověkých legend o českých světcích* v roce 2003 v Nakladatelství Lidové noviny. Ačkoli tato legenda pochází z první poloviny 14. století, její sloh je velmi vznešený a obsahově dosti náročný. Patrně byla určena pouze pro úzký okruh vzdělanců.

Legenda je členěna do patnácti kapitol.

Každý z názvů jednotlivých kapitol stručně vystihuje celý obsah oné kapitoly.

- ❖ *Začíná se prolog k životu slavné panny sestry Anežky řádu svaté Kláry z Prahy, dcery českého krále Přemysla, jinak Otakara*
- ❖ *Počíná se život přeosvícené panny sestry Anežky z řádu svaté Kláry z Prahy a nejprve se vypráví o jejím původu a o jejím životě ve věku mladistvém*
- ❖ *O svatém životě, který vedla po smrti otcově, dle u svého bratra*
- ❖ *Jak blahoslavená panna vstoupila do řádu svaté Kláry*
- ❖ *O převeliké pokoře její a poslušnosti*
- ❖ *O svaté a opravdové chudobě její*
- ❖ *O tom, jak těžce trýznila Anežka svoje tělo*
- ❖ *O tom, jak se Anežka horlivě modlila a jak podivuhodně ctíla nejsvětější svátost oltářní*
- ❖ *O horoucí lásce Anežčině k utrpení a ke kříži Kristovu*
- ❖ *O veliké lásce její k sestram a ke všem možným zarmouceným*
- ❖ *O zjeveních božích, kterých se Anežce obzvláště dostalo*
- ❖ *O jejím odchodu z tohoto světa a o věcech, které se při něm udály*
- ❖ *O pohřbení přesvatého těla jejího*
- ❖ *Epilog*
- ❖ *O zázracích, mocí Boží učiněných*

Začíná se prolog k životu slavné panny sestry Anežky, řádu svaté Kláry z Prahy, dcery českého krále Přemysla Otakara I. – jinak Otakara. Autor v začátku uvádí, že byl požádán sestrami řádu svaté Kláry z Prahy, aby sepsal život a skutky přeosvícené Anežky, aby nezanikla její svatost v pozdějších dobách. Pisatel dále uvádí, že se zdráhal zhostit tohoto zodpovědného úkolu, neboť se obával, že by svým popisem a

nevelkými zkušenostmi spíše zatemnil pravdu. Sepsání této legendy mu však přikázal velebný otec provinciál a tudíž se odhodlal vše podle svého čistého svědomí pravdivě popsat.

Počíná se život přeosvícené panny sestry Anežky z řádu svaté Kláry z Prahy a nejprve se vypráví o jejím původu a o jejím živobytí ve věku mladistvém

V první kapitole se autor zmiňuje, že její matka Konstancie před Anežčiným narozením měla sen, že mezi svými drahocennými rouchy spatřila i suknicí a plášť šedé barvy a provazec, kterým se opásávají klarisky. Když se divila, jak se objevilo toto prosté roucho mezi jejími oděvy, hlas jí řekl: „*Nediv se, neboť plod, který v sobě nosíš, bude užívati takového oděvu, bude světlem všeho lidu v Čechách!*“ Když Anežka přišla na svět, už v kolébce měla nejednou ruce a nohy po způsobu kříže přes sebe, aby naznačila, jaký život si zvolí. Dále se autor zmiňuje o její výchově v Třebnickém klášteře, kde je učila i svatá Hedvika. Už v této době svatá Anežka vyniká svou zbožností. Božím zásahem je po smrti snoubence jako šestiletá vrácena k otci a dále vychovávána v Doksanském klášteře. V osmi letech byla oblíbena pro svou důstojnost a zbožnost. Později byla zasnoubena synovi císaře Fridricha, při zasnoubení se však staly další zázraky. V hodině zasnoubení si nikdo z přítomných nedokázal vzpomenout na Anežčino jméno. Anežka byla poslána na dvůr rakouského vévody. Zde také zachovávala svou zbožnost a po celý advent se postila. Dávala štědré almužny a modlila se k Panně Marii, ke své patronce. Manželství se však opět neuskutečnilo a světice se ve čtrnácti letech znovu vrátila do Prahy. Dále o její ruku žádal anglický král a císař. Jeden z poslů císařových měl vidění, v němž viděl sestupovati na Anežčinu hlavu korunu podivuhodné velikosti, kterou však odložila a vsadila si na hlavu o mnoho lepší korunu. Tento posel si však význam snu vyložil tak, že si dcera Přemysla Otakara I. vyvolí za manžela císaře. Bůh však tímto snem chtěl naznačit, že se Anežka stane nevěstou Kristovou.

O svatém životě, který vedla po smrti otcově, dlic u svého bratra

V této době Anežka vstávala za úsvitu a s družkami procházela mnohá poutní místa v Praze a navštěvovala poustevnice kolem nich. Dlouho setrvala na modlitbách v kostele a pod honosnými šaty tajně nosila žíněné. Za lože si zvolila tvrdou a nuznou slámu. Pověst o její zbožnosti se rozšířila až k císaři. Ten ji žádal za

manželku. V této době se panna Kristova rozhodla, že bude následovati Beránka a neprovdá se za člověka. Tento svůj úmysl sdělila papeži Řehoři IX. Papež byl nadšen její zbožností a přijal ji za dceru. Anežka se také s tímto svým úmyslem svěřila králi Václavovi. Ten pak poslal omluvu císaři a popsal v ní i rozhodnutí sestřino. Císař její rozhodnutí nepojal jako křivdu, ale nazval je Božím vnuknutím.

Jak blahoslavená panna vstoupila do řádu svaté Kláry

Anežka se od menších bratří dozvěděla o řeholi řádu svaté Kláry a byla nadšena jejími idejemi. Když slyšela, že ti, kdo chtějí vstoupit do jejího řádu, mají dle slov svatého evangelia vše prodat a rozdat chudým a v poníženosti sloužit Kristu. Anežka se zachovala podle těchto slov a všechny své drahocenné šperky rozdala chudým. Potom nechala vybudovat špitál ke cti svatého Františka a umístila tam křížovníky s červeným křížem a hvězdou, kteří zde pečovali o nemocné. Také dala vystavět klášter menších bratří a konvent pro sestry řádu svaté Kláry. Z Tridentu bylo povoláno pět sester řádu svaté Kláry, které přijala s velkou radostí. O svátku svatého Martina se připojilo k sestřím sedm panen z českého království. O svatodušních svátcích vstoupila se sedmi nejvznešenějšími pannami království do řádu svaté Kláry. Bylo zde přítomno sedm biskupů, král Václav, šlechta, měšťané a mnoho lidu. Do řádu vstupovaly postupně další urozené panny.

O převeliké pokoře její a poslušnosti

Anežka nikdy nepocítila pýchu. Proto také odmítala stát se abatyší svého kláštera a přála si v pokoře poslouchat i jiné. Nestyděla se ohřívat lázeň, připravovat jídlo pro své sestry, posílala jídlo i bratřím nemocným a churavým. S radostí umývala nádobí, čistila všechny cely. Ve své horlivosti a pokoře prala šaty nemocných sester i malomocných chudých, až měla od mýdla popraskané ruce. Po nocích spravovala roztrhané šaty, aby jen Bůh věděl, že toto činí. Když se o jejích činech doslechla svatá Klára, děkovala Bohu a poslala jí několik dopisů, aby ji podpořila v jejím předsevzetí. Také svaté Anežce poslala svoji řeholi, potvrzenou papežem Inocencem IV. jako dědictví po ní. Anežka tuto řeholi zbožně přijala a od papeže Alexandra IV. získala navždy schválení této řehole pro sebe a sestry svého kláštera.

O svaté a opravdové chudobě její

Svatá Anežka toužila tak věrně dodržovat svatou chudobu a nechtěla mít žádný majetek. Kardinál Jan Caetani jí v listech radil, aby pro zlé časy měla pro sebe a své sestry nějaký majetek, avšak ona to odmítla s tím, že chce raději všechnu bídu snášet, než aby ustoupila od chudoby Ježíše Krista, který se pro nás vzdal bohatství. Když její bratr a jiná knížata posílali svaté Anežce štědré almužny, nechala jimi zdobit relikvie, nádoby a ornáty, část nechávala pro potřeby svých sester a další díl nechala rozdělit všem potřebným. Po smrti Přemysla Otakara II. však Anežka i její sestry měly takový nedostatek, že téměř neměly co jíst a do čeho se obléci. Když usedly sestry se svatou Anežkou v pátek ke stolu a viděly, že je jejich představená velmi slabá, přály si, aby ji mohly nakrmit rybami, avšak žádné neměly. Blahoslavená panna však viděla jejich obavy, pozvedla ruce k nebesům a chválila Boha. Bůh vyslyšel přání chudých a když sestra fortnýřka přišla ke kolu, kudy se podávají sestrám jejich potřeby, objevila v okénku mřenky, které svatá Anežka ráda jídávala. Když se tázala komu by za ně měla zaplatit, nikdo se neozval. S velkou radostí je odnesla služebnici Kristově, Anežce a ta chválila Boha za jeho dobrodiní.

Druhý zázrak za Anežčina života se stal také za dob velkého hladu. Byl čas k obědu, avšak v klášteře nebylo ani sousto chleba. Svátá Anežka prosila Pána o Jeho milosrdenství. Po dobu její modlitby našla sestra fortnýřka v kole mnoho nejbělejších chlebů.

O tom, jak těžce trýznila Anežka svoje tělo

Svatá Anežka se snažila chuť k jídlu přemoci. Nejedla. Nepožívala žádnou zeleninu, jen syrovou cibuli a česnek. Někdy pojedla kousek ovoce, aby nakrmila mysl pokrmem milosti Boží. Téměř celý rok přijímala jen chléb a vodu. Nosila opasek z koňských žíní, upletený do uzlů, který ji velmi stahoval. Také své slabé údy bičovala uzlovitým provazcem a oblékala se do prostého šatu.

O tom, jak se Anežka horlivě modlila a jak podivuhodně ctíla nejsvětější svátost oltářní

Svatá Anežka často setrvala o samotě na modlitbách a mnohdy ji sestry slyšely mluvit k Pánu a slyšely i mužský hlas, který jí odpovídal. Když pak vycházela z modlitebny, tvář její tak zářila, že na ni sestry nemohly ani pohlédnout, protože ji naplnil nebeský jas. Jednou sestra Benigna vstoupila do modlitebny a spatřila svatou Anežku celou obklopenou podivuhodným světlem, v němž nemohla zahlédnout její tvář, ale jen obrys Anežčina těla. Jindy v den Nanebevstoupení Páně seděla se sestrami Benignou a Petruškou v zahradě a odříkávala hodinky, když v tom zprostředka sester zmizela. Po hodině se na témže místě znovu objevila. Pak se jí sestry otázaly kde byla, ale ona se jen usmála a více neřekla. Vždy hovořila ohnivá a sladká slova o věcech nebeských, aby potěšila naslouchající.

Jednou zemřela dcerka jejího bratra a byla přinesena do Anežčina kláštera, aby zde byla pohřbena. Když svatá Anežka spatřila velký smutek královny, vrhla se na tvář podle már a začala se potichu modlit. Královnina dcera náhle začala ožít, avšak duše mrtvé dívky žádala pannu Kristovu, aby za ni neprosila, neboť pokud bude povolána zpět na svět, bude nešťastná. Když to svatá Anežka uslyšela, přestala se modlit a tělo opět ztratilo svou teplotu.

Jednou svatá Anežka byla těžce nemocná a zoufala nad svým životem. Po té, co přijala tělo Páně, zaslechla, jak k ní praví, že nezemře dřív, dokud nespasí všechny své blízké odejít z pozemského světa. To se také stalo.

O horoucí lásce Anežčině k utrpení a ke kříži Kristovu

V této kapitole autor připomíná příběh, v němž rytíř Konrád svatou Anežku žádá o jablko, které by uzdravilo jeho nemocnou manželku Žofii. Plnil tím přání své choti.

Anežka chtěla vyplnit jeho přání, ale žádné jablko již nenašla. Začala se modlit a na jabloni se náhle na jedné větévce objevila tři jablka. Rytířova manželka se uzdravila a když její manžel po čase zemřel, konala milosrdenství a pomáhala chudým.

Jindy jedna ze sester Anežčina kláštera, Alžběta Řehníková byla zachváčena velkou bolestí hlavy, pro niž nemohla pohnout hlavou ani přijímat pokrmý. Jedna sestra jí s obtížemi přivedla ke svaté Anežce. Svatá Anežka sundala z hlavy svůj bílý závoj a nechala jí obalit hlavu nemocné sestry a na její čelo a hlavu vtiskla znamení kříže. V té chvíli všechna bolest ustala.

Dále legenda praví, že svatá Anežka dokázala zahánět i zlé demony.

O veliké lásce její k sestřám a ke všem možným zarmouceným

Často pečovala o nemocné sestry a k potřebným byla milosrdná a štědrá. Sama však stále hladověla a nic sobě nepovolovala. Truchlila pro provinění lidí.

O zjeveních božích, kterých se Anežce obzvláště dostalo

Zde se autor zmiňuje, že svatá Anežka měla vidění smrti Přemysla Otakara II. ve válce proti římskému králi Rudolfovi. Zde není příběh rozpracován tak podrobně jako v legendách sepsaných Juliem Košnářem v Staropražských legendách a pověstech z roku 1947.

Dále autor zmiňuje další zázrak. Jednou někdo poslal svaté Anežce několik krásných jablek. Sestra, která jí je měla přinést byla okouzlena jejich krásou a jedno si schovala, avšak kvůli špatnému svědomí je předložila svaté Anežce všechna. Když na ni svatá Anežka pohlédla, vzala přesně to jablko, které se sestře zalíbilo ještě spolu s jiným a darovala jí je se slovy: *„Dobře jsi učinila, sestro, žes to jablko dala zase na místo, neboť lépe jest ti míti dvě jablka bez výčitky svědomí, než jedno s hříchem.“*

Svatá Anežka také byla obdařena milostí znát prosby druhých. Také byla vždy se soustrastí a velkou zbožností přítomna při odchodu sester z tohoto světa a často rozpoznala, zda byly po smrti odměněny. Když zemřela sestra Brigita, spatřila panna Kristova, jak sestře vzdávají andělé poctu. Vše co předpověděla, že se stane, se skutečně stalo.

O jejím odchodu z tohoto světa a o věcech, které se při něm udály

Když se přiblížila hodina Anežčina odchodu z tohoto světa, posílila se na svou cestu, přijala tělo Páně a poslední pomazání. Kateřina Ekardová, která byla pro svou nemoc upoutána na lůžko, když se doslechla o blízkém odchodu svaté Anežky, nechala se přinést k svaté panně a byla nešťastná z jejího bližšího konce. Světice ji však těšila a řekla jí, že se této sestře brzy dostane útěchy od Pána. Všechny sestry ji před skolem žádaly o požehnání a tímto požehnáním se uzdravila i nemocná sestra, která až do své smrti mohla dobře chodit. Svatá Anežka sestry vyzývala k zachování pokory, chudoby a k plnění přikázání. Mluvila k nim celý večer a následující noc. V úterý v hodinu, kdy zemřel Spasitel, i ona opustila tento svět. Událo se tak 2. března 1281. V řádu žila 46 let.

O pohřbení přesvatého těla jejího

Sestry ji velmi oplakávaly, její tělo zůstalo dva týdny v chóru nepohřbeno a vydávalo podivuhodnou líbeznou vůni. Když truchlící pohladili Anežčiny ruce, byly měkké a poddajné jako u živých lidí. Zástupy přicházely k jejímu tělu a snažily se dotknout jejího těla, aby se jim dostalo milosti Boží, což se také stalo. Sestry tělo uložily s úctou do dřevěné rakve a zavřely je velkým železným klíčem. Paní Školastika ze Šternberka měla velmi ráda svatou Anežku a žádala sestry, aby ačkoli byla doba postu, směla spatřit tělo své paní. Když Scholastika plakala u zamčené rakve, rakev se sama otevřela, aby na ni Anežčina obdivovatelka mohla pohlédnout.

Svatá Anežka před svou smrtí předpověděla, že ji pohřbí menší bratr. Tak se také stalo. Pohřbít ji přišel čtrnáctý den po její smrti ctihodný otec bratr Bonagracia, generál řádu. Pohřbena byla na květnou neděli v kapli Nejblahoslavenější Panny Marie.

Jednou se stalo, že jedna ze sester řádu v kapli usnula a ve snu se tázala svaté Anežky, proč z jejího hrobu vychází taková vůně. Světice jí odpověděla, „*že je to pro množství svatých andělů, kteří navštěvují její tělo*“.

Epilog

Epilog je nejkratší kapitolou ze všech. Autor v něm opěvuje svatou Anežku Českou a nejrůznějšími přívlastky se pokouší vyjádřit její odměnu, která ji nyní čeká v nebesích. Podle autora je svatá Anežka této odměny hodna a nyní se navždy raduje se Spasitelem v nebeském království.

O zázracích, mocí Boží učiněných

Tato kapitola je z celé legendy nejdelší a pojednává o zázračných uzdraveních, která se udála přímluvou svaté Anežky. Každý zázrak je uveden samostatným odstavcem a nadepsán. Všechny osoby, kterých se uzdravení týkalo, jsou vždy pojmenovány a jsou zde jmenovány i další svědkové těchto Anežčiných zázračných činů, čímž je čtenář utvrzován v pravdivosti jednotlivých zázraků. Jedná se o uzdravení malých dětí i dospělých osob. Vždy jim pomáhá modlitba ke svaté Anežce, jindy je zázrak uzdravení spojen přímo s Anežčiným hrobem, kam je například nemocné dítě položeno. Jindy je nemocný zabalen do Anežčina pláště nebo je opásán Anežčiným posmrtným pásem. V legendě je také uváděna záchrana před nebezpečnými živly, ohněm nebo vodou.

Také víno, v němž byly omočeny Anežčiny ostatky, uzdravilo nemocné (v legendě tento zázrak zmíněn v několika případech). Léčivým prostředkem se stala též voda, v níž byly omočeny vlasy svaté Anežky.

Jednou rozvodněná Vltava zaplavila místo, kde byla svatá Anežka pochována. Když povodeň ustoupila, sestra Markéta uchovala vodu, kterou vyčerpala z Anežčina hrobu, a užívala ji jako léčivý prostředek proti různým bolestem. Ostatky svaté Anežky pak byly omyty ve víně a byly s velkou úctou uloženy do dřevěné rakve. Víno bylo uchováno rok v nádobě a bylo také uzdravujícím lékem.

Mimo uzdravení je zde také popsán zázrak, v němž stolice, na které Anežka často sedávala, zůstala neporušená, ačkoli celý dům shořel. V několika zázracích je také jako žadatelka o pomoc zmiňována královna Eliška Přemyslovna. Prosba ke svaté Anežce napomohla k uzdravení jejího syna Karla a jindy pomohla z těžké nemoci samotné královně Elišce.

V závěru legendy autor prosí o přímluvu svaté Anežky.

5.) Svatá Anežka Česká jako příkladný svědek Kristův

Svatá Anežka pomáhala všem potřebným i postiženým a také pomáhala na svobodu zajatcům, uprchlíkům a zločincům odsouzeným k smrti. Smiřovala znesvářené, utěšovala nešťastné, litovala špatných skutků, kterých se dopouštěli někteří lidé. Mimo špitálu křížovníků v Praze založila i špitály ve Stříbře, Mostě a ve Vratislavi. K mateřském špitálu svatého Františka v Praze byly připojeny špitály v Klatovech, v Chebu a ve 14. století také v Litoměřicích, Ústí i Kouřimi. Také vzniklo mnoho špitálů ve Slezsku a Polsku. Ve špitále byla nemocnice, chudobinec a útulek pro pocestné, kde Anežka obětavě pracovala. Vlastně se jí tenkrát podařilo založit první síť sociálních služeb.

V současné době působí na území České republiky mnoho charitativních organizací a některé z nich nesou jméno této světice. Mezi významné patří např. Diecézní charita v Hradci Králové. Zabývá se charitativní ošetrovatelskou a pečovatelskou službou, péčí o seniory a nemocné, pomáhá lidem bez domova, pečuje o matky s dětmi, pomáhá lidem s handicapem, stará se o těžce nemocné, poskytuje poradenské služby a pomoc v krizových situacích, snaží se pomoci uprchlíkům a cizincům, poskytuje humanitární pomoc do zahraničí, pomáhá občanům postiženým povodněmi a umožňuje adopce na dálku.

Pod tuto charitu patří také Hospic Anežky České v Červeném Kostelci. Poskytuje pomoc těžce nemocným. V současné době má přibližně 30 pacientů.

Také je významným zařízením Charita svaté Anežky v Otrokovicích. V Opavě zase působí Klub svaté Anežky, jehož hlavní činností je pomoc klientům ve stáří. Jedná se o dopravu, poskytování obědů, obstarání drobných nákupů, doprovod při vycházkách apod. Klub působí v prostorách minoritského kláštera, který byl v roce 1994 zrekonstruován. Kapacita klubu je pouze pro 15 klientů, tak nemůže být mnoha žadatelům vyhověno. Klub má také pouze pět zaměstnanců.

V Týně nad Vltavou byl otevřen Domov svaté Anežky, který funguje jako sociální a společenské centrum pro lidi se zdravotním a mentálním postižením. Tato charita působí v českobudějovickém kraji, kde se nachází mnoho dalších obdobných zařízení.

Charita svaté Anežky ve Zlíně oproti tomu provozuje azylový dům. Umožňuje ubytování šestnácti mužům bez domova. Ve Zlínském kraji působí kolem 26

charitativních organizací s různými názvy a činností, která se snaží o pomoc ostatním občanům.

Také ve Dvoře Králové nad Labem byl založen Hospic Anežky České.

Svatá Anežka byla zakladatelkou mužského a ženského řeholního řádu, které během uplynulých staletí procházely velmi těžkými obdobími. Přesto jsou tyto řády činné i dnes.

6.) Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou

Řád se vyvinul z laického špitálního bratrstva, založeného roku 1233 svatou Anežkou jakožto součást jí budovaného klášterního komplexu při kostele sv. Haštala v Praze Na Františku. Roku 1237 papež Řehoř IX. povýšil toto bratrstvo na řeholní řád. Po osamostatnění tohoto řádu bylo první řádové sídlo při kostele sv. Petra Na Poříčí.

V říjnu 1250 papež Inocenc IV. dal plnou moc pražskému biskupovi Mikulášovi, aby špitálními bratřím, kteří u svatého Františka vytvořili bratrstvo, užívat zvláštní odznaky. Biskup jim o dvě léta později propůjčil právo nosit na plášti znamení červeného kříže s hvězdou, čímž byl položen základ k vytvoření nového řádu.

Od roku 1252 se řád usídlil při kostele svatého Ducha u Juditina mostu. Sem byl přenesen i řádový špitál svatého Františka z Assisi a vznikl zde hlavní dům křížovníků. Král v dubnu roku 1253 obdaroval řád velkými výsadami a svatá Anežka jim na tuto stavbu přispěla darem rozsáhlých statků na Žatecku.

Až do konce 13. století byli do komunity přijímány i ženské členky (např. ve Stříbře), které obstarávaly práci ve špitálech. Nejvyšší představený řádu měl titul mistra (později generála a velmistra). Až do 18. století měl řád i své laické bratry, později již jenom kněze. Radu velmistra tvoří řádoví konzultoři, jichž bylo pět (probošti a komtuři). Někteří z řádových kněží se stávali čestnými komtury, např. převor pražského domu. Nižší klerikové skládali pouze jednoduché sliby a řeholní jméno jim nebylo zavedeno.

Tento řád se rychle rozšířil i na Moravu, do Slezska, Polska a Uher. Křížovníci se usazovali při významných kostelích, ujímali se duchovní správy a přijímali i závazek zřizování a správy špitálů. Největší rozkvět zaznamenaly v období vlády Karla IV., kdy řád spravoval 60 špitálů. K nejvýznamnějším komendám patřily vedle Prahy také

Stříbro⁴, Most⁵, Litoměřice⁶, Cheb⁷, Klatovy⁸, Ústí nad Labem⁹, České Budějovice¹⁰, Praha – Nové Město, Sušice¹¹, Chlum nad Ohří a Písek¹².

Na Moravě proboštství Hradiště sv. Hippolyta u Znojma¹³. Většina z nich, kromě pražského konventu, zanikla během husitských válek. Důležité byly i komendy ve

⁴ Konvent patrně vznikl v době založení města Stříbra, tedy asi kolem roku 1266. V roce 1426 bylo město dobytý tábority, ale brzy po poničení bylo znovu obnoveno. V průběhu 16. století komunita zcela zanikla, ale v roce 1591 byla znovu obnovena. Po zrušení minoritské komunity ve Stříbře v roce 1785 byl komplex odkoupen městem. V současné době se z kostela zachovala pouze část obvodového zdiva presbyteria a lodí, ke které přiléhá bývalý konvent.

⁵ V Mostě se nachází již zaniklá komenda a špitál křížovníků s červenou hvězdou u kostela svatého Václava a dále zaniklý minoritský konvent u zaniklého kostela svatého Františka z Assisi. Zajímavostí současného Mostu je přemístění kostela Nanebevzetí Panny Marie v roce 1975, o 841,6 metrů. Akce trvala 27 dní. Chrám je přístupný veřejnosti.

⁶ Litoměřice jsou v současné době městskou památkovou rezervací. Jsou zde ještě zbytky starých hradeb, stará radnice a měšťanské domy. Minoritský konvent zanikl, nyní je zde dominikánský konvent svatého Františka. Nachází se zde kostel svatého Jakuba. Kostel Zvěstování Panny Marie a bývalá jezuitská kolej se nachází v Jezuitské ulici. Při kostele svatě Ludmily, na Kapucínském náměstí, stojí kapucínský konvent. Kapucíni započali se stavbou konventu v roce 1647. Dominantou Litoměřic je děkanský kostel Všech svatých, postavený již v roce 1235. V roce 1612 byl upraven. Dále se zde nachází kostel svatého Vojtěcha, katedrála svatého Štěpána (původně románská bazilika z roku 1057 až 1058 byla v letech 1662 až 1664 zbořena a místo ní byla v roce 1670 dokončena barokní katedrála. Dále je zde kostel svatého Václava a kaple svatého Jana Křtitele.

⁷ V hradním areálu Chebu se nachází kaple svatého Erharda a svatě Uršuly. První zmínka o kapli je z roku 1213. Po roce 1634 zchátrala, ale byla opět opravena. Dále se zde nacházejí dva klášterní areály. Klášter minoritů, později františkánů, z první poloviny 13. století. V současné době zde sídlí ředitelství muzea a archiv. Protiv tomuto areálu stojí bývalý gotický klášter klarisek, postavený v roce 1264. V dalších staletích byl barokně přestavěn, po zrušení řádu sloužil jako skladiště, před první světovou válkou jako pamětní síň a od roku 1975 slouží jako galeri a výstavní síň. V letech 1708 až 1711 postavil Kryštof Dienzenhofer, na místě zchátralého chrámu, barokní kostel svatě Kláry. Dále se zde nachází děkanský kostel svatého Mikuláše, z let 1220 až 1230. Od 13. až do 15. byl přestavěn v gotickém slohu. Nachází se zde i areál dominikánského kláštera s kostelem svatého Václava z roku 1294. Celý komplex byl v 17. století přebudován v barokním slohu. Ještě je zde gotický kostel svatého Bartoloměje, z roku 1414, nyní slouží jako galeri.

⁸ Klatovy byly původně slovanskou osadou. Král Přemysl Otakar II. jižně od ní založil královské město v letech 1260 až 1263. V době husitské byl dominikánský klášter zničen, stejně jako křížovníká komenda. V roce 1636 přišli do města jezuité a vystavěli zde kolej. Nachází se zde také několik kostelů.

⁹ Nejvýznamnější stavbou v Ústí nad Labem je zde děkanský chrám Panny Marie, původně gotický. Za 2. světové války byl zasažen bombou a věž se vychýlila o 198 centimetrů. Stavba byla potom stabilizována, přesto věž zůstala šikmá. Je zde také několikrát upravovaný areál dominikánského kláštera ze 14. století, s kostelem svatého Vojtěcha. V roce 1688 byla na Mariánském vrchu postavena kaple Navštívení Panny Marie.

¹⁰ Město České Budějovice bylo založeno Přemyslem Otakarem II. v roce 1265. Jednou z památek je gotický klášter dominikánů s kostelem Obětování Panny Marie, který byl založen také v roce 1265 Přemyslem Otakarem II. Dále je zde hřbitovní kostel svatého Jana Křtitele a svatého Prokopa. Také je zde pozdně gotický kostel Nejsvětější trojice ze 16. století a dále kostel svatě Anny.

¹¹ V Sušici se nachází gotická bazilika svatého Václava ze 14. století. Také je zde hřbitovní a původně nejspíše špitální kostel Panny Marie ze 14. století. V roce 1651 byl zde také postaven klášter kapucínů s kostelem svatého Felixe. Významná je také barokní kaple svatých Andělů strážných ze 17. století.

¹² Město Písek bylo založeno před rokem 1252. Je zde děkanský kostel Narození Panny Marie. Ve 13. století byl zde založen dominikánský klášter s kostelem Povýšení svatého Kříže. Byl zničen za husitských válek a obnoven až v roce 1636 Španělem donem M. Huertou. Dále se ve městě nachází hřbitovní kostel Nejsvětější Trojice, který je goticko-renesanční. Na bývalém vojenském hřbitově se také nachází raně barokní kostel svatého Václava z konce 17. století. Blízko kostela je kaple svatého Prokopa.

¹³ Znojmo vzniklo na počátku 11. století a byl zde za vlády knížete Břetislava I. založen hrad. Nejstarší památkou je zde rotunda Panny Marie a svatě Kateřiny, která pochází z doby kolem roku 1037 a je národní kulturní památkou. Nad hradem se nachází zbytek raně gotického kostela Panny Marie, kde byl pohřben český král Přemysl Otakar II. Poblíž kostela vznikly dva kláštery, klášter minoritek a klášter klarisek. Minoritský klášter se zachoval do dnešní doby. Minority do Znojma ve 30. letech 13. století pozvala svatá Anežka Česká. Od roku 1945 slouží budova jako sídlo Jihomoravského muzea, na rozdíl od konventu klarisek, ze kterého zbyla

Slezsku: např. Vratislav, Boleslav, Svídnice, Lehnice , které působily až do sekularizace v roce 1810.

V novější době spravovali křížovníci větší počet farností, zejména v západních Čechách (Sedlec, Karlovy Vary, Cheb, Tachov, Loket aj.), k významným duchovním správám náležel také chrám sv. Karla Boromejského ve Vídni.

Důležitou roli měl řád při obnově pražského arcibiskupství, kdy v letech 1561 – 1694 velmistr řádu zastával úřad arcibiskupa. Prvním z nich byl vídeňský biskup Antonín Brus z Mohelnice. Úřad pak vykonávali nejvyšší představení řádu a to až do roku 1668.

Řádová statuta jsou z roku 1675 a byla upravena až v 70. letech 19. století.

Hlavní sídlo má řád nyní v Praze při kostele sv. Františka na Starém Městě. Zde je také sídlo generálního představeného – velmistra. Tomuto domu také podléhají další řádová sídla – Hradiště svatého Hippolyta u Znojma, poutní místo Chlum svaté Máří a vídeňská, mostecká a chebská komenda a také farní domy, v nichž se řád ujímá duchovní správy. V čele pražského konventu stojí převor.

Řád křížovníků se řídí řeholí sv. Augustina. Původní zaměření řádu bylo charitativně hospitální. Již za života sv. Anežky byla křížovníkům svěřována duchovní správa. Po husitských válkách většina špitálů zanikla a z důvodu nedostatku duchovních se řád začal přetvářet v řád řeholních kanovníků a tuto podobu si uchoval i v současnosti. V lednu 1990 byla řádu navracena budova pražského konventu a generalátu. Byla obnovena kaple Povýšení sv. Kříže a byla uskutečněna rekonstrukce kapitulní síně. Opravy pokračují i v ostatních řádových působištích. Významnou úlohu v dějinách řádu měl velmistr Jiří Ignác Pospíchal¹⁴.

Řeholním oděvem je černý talár se dvěma bílými jazýčky na kolárku, na taláru je osmihrotý červený kříž a pod ním šesticípá červená hvězda. Noví členové jsou

jen část zdí. Významný je také chrám svatého Mikuláše a kapucínský klášter s kostelem svatého Jana Křtitele z 1. poloviny 17. století. Dále je zde dominikánský klášter s kostelem Povýšení svatého Kříže, který je poprvé připomínán v roce 1243.

¹⁴ Král Václav I. daroval Řádu křížovníků s červenou hvězdou Dobřichovice již v roce 1253. V roce 1358 založil Karel IV. v údolí Karlického potoka strážní hrádek. Ten však během husitských válek byl zničen. V majetku řádu byly Dobřichovice do roku 1420, potom se majitelé střídali, ale roku 1498 vykoupil velmistr Matěj ze Střebseka Dobřichovice zpět od Heřmana z Říčana a Jana Šrámka. V roce 1619 se stal majitelem hrabě Jindřich Matyáš Thun. V pobělohorském období byl poničený klášter opět vrácen řádu. V roce 1665 byla přestavba zámku dokončena pod patronátem velmistra řádu a arcibiskupa pražského Arnošta Adalberta. Velmistr Jiří Ignác Pospíchal dal v roce 1680 vybudovat novou kapli svatého Judy Tadeáše. V roce 1779 zámek vyhořel, ale byl opět obnoven. Dějiny Dobřichovic jsou spjaty s Řádem křížovníků s červenou hvězdou

přijímání na základě předběžného pohovoru a doba kandidatury trvá půl až jeden rok. Noviciát trvá jeden rok, po něm následují časné sliby na tři roky a po jejich uplynutí se skládají sliby slavné. Hlavní sídlo je v Platnéřské ulici č.4/191, v Praze 1 – na Starém Městě.

V současné době má tento řád přibližně dvacet členů. Křížovníci se v průběhu dne věnují modlitbám a práci ve farnosti. Obstarávají pohřby, zaopatřují nemocné, poskytují duchovní porady, slouží mše a volný čas věnují studiu.

Největší úctu mají ke svatému Kříži a umučení Pána Ježíše. Úctu chovají rovněž k zakladateli řádu, sv. Anežce. Ve všech potřebných vidí trpícího Ježíše Krista a snaží se jim svou charitativní činností pomáhat.

7.) Řád menších bratří – františkáni

Řád menších bratří (OFM) založil svatý František z Assisi roku 1209 a dosáhl jeho schválení papežem Inocencem III. Definitivní řehole byla potvrzena roku 1223. Řád vznikl v době rozkvětu měst, s nímž se objevila nová společenská vrstva měšťanů a bohatých obchodníků. Proto kladl svatý František důraz na evangelijní chudobu. Od benediktinů dostal darem kostelík Panny Marie Andělské, který nazval „Porciuncula“ (malý dílek) a zřídil vedle něj dům, který se stal kmenovým klášteřem františkánského řádu. Brzy se žebraví mniši objevili i v jiných zemích.

Do Čech tento řád ještě za života svaté Kláry uvedla svatá Anežka Přemyslovna. Pro svatou Kláru napsal svatý František pravidla druhého řádu, řádu klarisek. Podobně sepsal pravidla i pro řád terciářů, dnes nazývaného Sekulární františkánský řád.

První klášter řádu menších bratří se nacházel v sousedství sester v Praze Na Františku. Další kláštery byly v Chebu, Kadani, Tachově, Hořovicích, Hájku u Prahy, Zásmukách, Hostinném, Bechyni, Jindřichově Hradci, Dačicích, Moravské Třebové, Kroměříži, Olomouci a Ratiboři. Nejvíce klášterů v Čechách založil svatý Jan Kapistrán. V 15. století působením svatého Bernardina Sienského a svatého Jana Kapistránského vedla roku 1517 reforma „observantů“ k vytvoření organizačně samostatného řádu.

až do roku 1850. Obec se během let velmi rozrostla. V roce 1998 získala znak, který připomíná spojení její historie

Řád má centrální řízení v Římě v čele s generálním ministrem a má poradní orgán „generální definitorium“. Řád je rozdělen na provincie.

Členové řádu žijí podle evangelia bez svého vlastnictví a v čistotě. Nemají specializovanou činnost. Kněží a bratři laici si jsou rovni. V současné době sídlí v Praze, Uherském Hradišti, Moravské Třebové, Brně, Plzni a Liberci. Studium filosofie a teologie navštěvují na pražské teologické fakultě a dále pak na řádové universitě Antonianum v Římě. Jejich činnost je zaměřena na pastorační, vedení duchovních cvičení a navštěvování nemocnic i věznic.

Nosí tmavohnědý hábit s volnou kapucí, který mají přepásaný bílým provazem se třemi uzly, které znamenají trojí slib – chudoby, čistoty a poslušnosti. Sandály, růženec a plášť již nejsou povinné. Pokud je kandidát přijat do společenství, zůstává rok v postulátu. Dále následuje rok noviciátu, po němž se skládají dočasné sliby. Období dočasných slibů trvá obvykle šest let. Definitivně je uchazeč přijat doživotními sliby. Hlavní sídlo mají v Praze na Novém Městě.

8.) Chudé sestry svaté Kláry – klarisky

Řád klarisek vznikl v Itálii roku 1212. V církvi vzniká hnutí volající po chudobě, pokání a apoštolském působení. Také osmnáctiletá Klára Offreduccio di Favarone z Assisi opustila domov, vedena příkladem svatého Františka, a brzy ji následovala i její mladší sestra. Takto byla založena první ženská řehole františkánského řádu. Sestry žily nejdříve v klášteře San Damiano před branami města Assisi. Nejdříve se nazývaly Chudé paní či Damianitky. Ve snaze následovat chudého Krista, odmítla Klára pro své společenství jakýkoli majetek. Přestože takový způsob života byl nemyslitelný, zápasila o tuto ideu po celý svůj život. Jako první žena v církvi sama píše řeholi, ale papež ji schválil až dva dny před její smrtí, 9. srpna 1253.

V Českých zemích vzniká první klášter Chudých paní roku 1231 a byl založen svatou Anežkou Přemyslovnou, která do něj roku 1234 vstoupila. Další konventy klarisek byly založeny v Chebu, Panenském Týnci, Českém Krumlově, v Olomouci, ve Znojmě a v Opavě. V roce 1782 byl řád Chudých sester svaté Kláry v habsburských

s Rytířským řádem křížovníků s červenou hvězdou.

zemích zrušen císařem Josefem II. První pokusy o návrat do českých zemí byly podniknuty až ve 20. století. V době totality začalo několik mladých žen v Brně žít tajně kontemplativním životem v klauzuře, avšak tradiční život této době nebyl možný. Po roce 1989 chtěly nové řeholnice navázat na tradici, proto odešly do západoněmeckého kláštera klarisek v Paderbornu, kde se učily poznávat klauzurní život a spiritualitu řádu. Koncem roku 1994 se sestry vrátily do Brna a roku 1996 byla zahájena stavba nového kláštera v Brně Soběšicích. Společenství má nyní 12 sester: dvě postulanky, jednu novicku, čtyři juniorky a pět sester se slavnými sliby.

Celý řád je složen ze samostatných klášterů s vlastním vedením i noviciátem. V čele stojí abatyše. Kláštery jsou svěřeny zvláštnímu dohledu diecézního biskupa, nebo podléhají vyšším představeným františkánského řádu. Jednotlivé kláštery v zemi vytvářejí mezi sebou federaci, která slouží k výměně zkušeností a vzájemné pomoci. Podstata Řádu sester klarisek spočívá v kontemplativním životě dle evangelia, v chudobě, sesterském společenství a klášterní odloučenosti. Sestry nemají žádnou charitativní nebo apoštolskou činnost mimo klášter. Jejich posláním je vzdávání chvály Bohu slavením eucharistie, liturgie hodin, rozjímáním a vnitřní modlitbou. Klauzura není pouze místem dialogu s Bohem, ale také místem solidarity a evangelizace. Sestry se dělí se všemi, kteří se na ně obracejí se svými starostmi, o dobré slovo i o chléb a zahrnují je do svých modliteb. Sestry také pracují v domě a na zahradě a podle svých schopností i darů zhotovují různé umělecké předměty, např. zdobení svíček, zhotovování růženců i vykonávání písemných prací.

Klarisky nosí jednoduchý tmavohnědý hábit s bílým cingulem a černý závoj. Dívky, které chtějí vstoupit do řádu, mohou být po seznámení přijaty do postulátu, jenž trvá jeden rok. Po něm následuje dvouletý noviciát a po jeho ukončení skládá sestra dočasné sliby na tři roky. Definitivně se sestry stávají členkami řádu doživotními sliby.

Celý řád se skládá ze samostatných klášterů s vlastním vedením a vlastním noviciátem.. Po celém světě žije v současnosti zhruba 18.000 klarisek v 900 kláštorech.

9.) Řád klarisek – kapucínek

Tento nový ženský řád vznikl také podle vzoru svaté Kláry, ale o několik století později. Papež Pavel III. jej schválil dne 19. února 1535. Klášter založila v Neapoli šlechtična ctih. Marie Laurencie Longo (narozena roku 1463) podle řehole svaté Kláry.

Byla matkou tří dětí a později těžce onemocněla, ale v Loretu se zázračně uzdravila a učinila slib, že bude svůj život prožívat v bohubíých skutcích. Po smrti svého manžela roku 1510 řídila jako terciářka svatého Františka a členka Bratrstva božské lásky špitál pro nemocné, který nechala vystavět a podporovala i další ústavy a spolky. Roku 1530 založila klášter pro terciářky svatého Františka a sama do něj vstoupila. Téhož roku do Neapole přišli první kapucíni. V roce 1535 založila ženský klášter, jehož řeholnice budou žít v klauzuře v duchu kapucínské reformy. Vlastní Řád klarisek – kapucínek byl uznán roku 1538. Kláštery klarisek – kapucínek se rychle šířily po celém světě. V roce 1914 byl u nás založen jejich klášter v Litoměřicích, do něhož vstupovaly sestry převážně německé národnosti. V roce 1946 německé sestry odešly do Liblaru.

Klášter v Litoměřicích trval jen do roku 1950. Tehdy byly sestry nuceny z něj odejít. Prožily internaci v Turnově, potom pracovaly v továrně a v domovech důchodců. Od roku 1977 do roku 1990 žily v charitním domově v Oseku u Duchcova.

Společenství mladých sester vznikalo od roku 1981 pod vedením bratří kapucínů. Od 2.2.1990 bydlely sestry ve Šternberku na faře a na jaře roku 1994 začala výstavba nového kláštera na pozemku farní zahrady, který byl dokončen za dva a půl roku. Celá stavba byla vybudována pouze z darů.

Otec arcibiskup Mons. Jan Graubner posvětil kapli a klášter svaté Anežky České na slavnost Krista Krále 24.11.1996.

V čele je matka - abatyše, která rozhoduje o všem, co se týká vnitřního řízení. Pokud byl apoštolským stolcem připojen k Řádu menších bratří kapucínů, je klášter pod dohledem diecézního biskupa. Kláštery mohou vytvářet federace nebo unie, aby si poskytovaly sesterskou pomoc. Klášter ve Štenberku nepatří do žádné federace a spadá pod řád menších bratří kapucínů. Řád žije podle řehole svaté Kláry a je to řád kontemplativní, kající a sestry žijí v papežské klauzuře. Prvořadým úkolem členek

tohoto společenství je spojení s Bohem v modlitbě. Sestry modlitbou i obětí pomáhají rozšiřování Božího království.

Řeholním oděvem je hnědý hábit se škapulířem, cingulum, růženec a černý závoj. Na nohou mají sandály. Uchazečce o tento způsob života musí být alespoň sedmnáct let a musí mít ukončené vzdělání. Doba kandidatury je individuální, postulát trvá půl až dva roky a noviciát dva roky. Dočasné sliby se skládají nejméně na tři roky a nejvíce na dobu devíti let. Slavné sliby se mohou složit nejdříve pět a půl roku od vstupu do kláštera a pět let od vstupu do řehole.

Život sester je kající, smírný a sestry jsou stále oddané Pánu. Kajícnost se projevuje životem v chudobě, postem, prací a strohostí života.

V České republice je klášter ve Šternberku zatím jediným klášterem klarisek - kapucínek.

{PRIVATE "TYPE=PICT;ALT="}10.) Svatá Anežka v sochařství, výtvarném umění a literatuře

Mnoho děl, v nichž byla ztvárněna svatá Anežka se nedochovalo. Nejznámějším dílem je její socha od Josefa Václava Myslbeka (1848 – 1922) u sochy svatého Václava na pražském Václavském náměstí. Svatá Anežka Česká je zde ztvárněna spolu se svatou Ludmilou, biskupem Vojtěchem a opatem Prokopem. Socha svaté Anežky zde nahradila původní sochu poustevníka Ivana. Na úpravě pomníku se též podílel architekt Alois Dryák a ornamentální výzdobu vytvořil Celda Klouček. Roku 1913 byl pomník slavnostně odhlazen, avšak ještě bez postav svaté Anežky České a svatého Vojtěcha. Tato umělecká díla sem byla postavena až v roce 1924, dva roky po Myslbekově smrti. V současné době je pomník svatého Václava restaurován.

Dále je svatá Anežka zpodobněna na vítězném oblouku kostele sv. Salvátora Na Františku mezi tvářemi několika Přemysloven z období před rokem 1278.

V Praze na Spořilově na Roztylském náměstí byl postaven v létech 1930 – 1932 kostel svaté Anežky a svatých Patronů českých, navržený architekty Karlem Polívkou a Vlastimilem Brožkem. Je to moderní bílá stavba s věží. Ministr František Nosek a velmistr Řádu křížovníků s červenou hvězdou byly zakladateli spolku Dílo blahoslavené Anežky Přemyslovny. Spolek se soustředil na sběr finančních prostředků

pro výstavbu kostela. Dne 28. října 1934 posvětil arcibiskup Kašpar základní kámen. Stavbou byla pověřena firma Pospíšil. Kostel byl postaven za osm měsíců a byl 27. října 1935 vysvěcen. Křížovou cestu zde vytvořil Karel Stádník.

V chrámě „ U křížovníků“ na Křížovnickém náměstí, jež je zasvěcen svatému Františkovi, se nachází postranní oltář, po levé straně hlavního oltáře, který je zasvěcen svaté Anežce s obrazem od Josefa Hellicha z roku 1874. Jsou zde také dva obrazy od J.J.Heintsche (kolem roku 1687) s motivem legendy o blahoslavené Anežce. Také venku, na průčelí stavby, stojí ve výklencích sochy českých patronů. Tedy svatá Anežka Česká, svatý Vít, svatý Václav a svatá Ludmila. Nad vchodem je umístěna socha patrona kostela, svatého Františka. Tato sochařská výzdoba pochází z let 1717 až 1724 a je dílem Matěje Václava Jäckela. Reliéfy na budovách kláštera, patřícímu ke kostelu, vytvořil Celda Klouček.

V Národní galerii je vzácné dílo české pozdní gotiky, tzv. oltář velmistra Puchnera, který na několika deskách zobrazuje uctívanou Anežku. Její sochu pro Národní galerii vytvořil Karel Stádník.

V chrámě svatého Víta¹⁵ byla roku 1989 Anežka Česká svatořečena.

¹⁵ Původně tam stála rotunda zasvěcená svatému Vítu, Václavu a Vojtěchu. Dal ji vybudovat v letech 926 až 929 kníže Václav. Velikostí však nevyhovovala, proto v roce 1060 byla knížetem Spytihněvem II. na tomtéž místě zahájena stavba nového chrámu. Byla dokončena v roce 1096. Výstavba nové katedrály začala již za prince Karla (později král Karel IV.) v roce 1344. Nový chrám byl dne 1. října 1385 zasvěcen arcibiskupem Janem z Jenštejna svatému Vítu a Panně Marii, až sedm let po smrti krále Karla IV. Výstavbu započal stavitel Matyáš z Arrasu, po jeho smrti se ujal stavby třiaadvacetiletý Petr Parlér a po jeho smrti v roce 1399 se další výstavby ujali jeho synové Jan a Václav. Od roku 1419 byla stavba zastavena v důsledku husitských válek. Chrám byl poničen a chátral, až roku 1485 Vladislav Jagellonský povolal z jižního Německa stavitele Benedikta Rieda. Prvořadým úkolem byla však přestavba Hradu. V roce 1541 však katedrála vyhořela v důsledku obrovského požáru Malé Strany a Hradčan. Klenby však zůstaly a chrám byl opravován do roku 1586. Císař Rudolf II. také pokračoval v opravách a budování chrámu již od roku 1576. Hned v počátku své vlády. Za doby vlády Fridricha Falckého byl chrám vypleněn na pokyn Abrahama Skultety, který byl dvorním predikantem tohoto krále. Během třicetileté války chrám opět chátral. V roce 1729 byl interiér chrámu opět částečně vyzdoben pod vedením malíře a profesora stavovské inženýrské školy Ferdinanda Schora. Ovšem v roce 1757 pruská vojska, která obléhala Prahu, vypálila na chrám 770 dělových koulí. Až v květnu roku 1859, kdy byl potvrzen spolek „Jednota pro dostavění chrámu svatého Víta“, započala opět výstavba a obnova chrámu. Podnět k vytvoření spolku dal pražský vlastenecký kněz a spisovatel Václav Michal Pešina a podařilo se mu v roce 1843 získat pro tuto myšlenku hraběte Františka Thun-Hehensteina a později další šlechtu a vlastence. Na základě výzvy arcibiskupa Schwarzenberga byla uspořádána rozsáhlá sbírka. Vrchním stavitelem se stal Josef Kranner, po jeho smrti v roce 1871 se ujal stavby Josef Mocker. Projekt přepracoval, avšak novogotický sloh ponechal. Po jeho smrti v roce 1899 byl požádán o pokračování ve stavbě Kamil Hilbert, kterému bylo třicet let. Hilbertovi se také podařilo ve spolupráci s historikem biskupem Antonínem Podlahou nalézt a odkryt zbytky staré Václavovy rotundy a nalézt světcův hrob. 12. května roku 1929 byl hotový chrám vysvěcen biskupem Janem Sedlákem. Dne 28. září téhož roku, jeden tisíc let od smrti svatého Václava, byl chrám biskupem Antonínem Podlahou odevzdán veřejnosti.

Chrám svatého Víta byl v devadesátých letech 20. století zasvěcen kardinálem Miloslavem Vlkem opět svatému Vítu, Václavu a Vojtěchu (na témže místě byla roku 926 králem Václavem vybudována rotunda, která byla zasvěcena svatému Vítu, na základě jeho ostatků, ale po přestavbě byla nová bazilika arcibiskupem Janem z Jenštejna zasvěcena roku 1385 svatému Vítu a Panně Marii).

Chrám svatého Víta má uvnitř lodi 19 kaplí, z nichž jedna je zasvěcena svaté Anežce České po jejím svatořečení v roce 1989. Pro úplnost uvádím názvy všech kaplí, jsou to:

kaple svaté Ludmily, kaple Božího hrobu, kaple Thunovská, kaple Hasenburská, kaple svatého Václava (na tomto místě zůstal zachován, přes mnohé přestavby a staletí, i původní hrob svatého Václava), kaple svatého Ondřeje (svatého Silvestra, Martinická, Lobkowická), kaple svatého Šimona a Judy (svatého Kříže), kaple svaté Máří Magdaleny (Valdštejnská), kaple svatého Erharda a Otýlie (svatého Jana Nepomuckého, Vlašimská), kaple svatého Vojtěcha a Doroty (Saská, Šternberská, Svatých ostatků), kaple Nejsvětější Trojice (Panny Marie, Císařská, Berků z Dubé), kaple svatého Antonína Poustevníka (svatého Jana Křtitele, Arnošta z Pardubic), kaple svaté Háty (svatého Cyrila a Metoděje, Stará arcibiskupská, Pernštejnská, Kinských), kaple svaté Anny (Nostická), kaple svatého Michala (Stará sakristie), kaple svatého Zikmunda (Urbana, Černínská), kaple Horova (Nová arcibiskupská), kaple Schwarzenberská a kaple svaté Anežky České (Bartoňů z Dobenína).

Na vnější straně kaple sv. Václava je umístěn deskový obraz sv. Anežky, jehož autorem je německý malíř českého původu Makarius Tauc, autor Anežčina kanonizačního obrazu z roku 1989 pro vatikánský chrám. V kostele svatého Jakuba¹⁶, na Starém Městě, při triumfálním oblouku je oltář svaté Anežky České. Byl postaven roku 1731, původně jako oltář svaté Vilgeforty se sochami svatého Vincence Ferrarského a Františka de Pauly. V roce 1940 byl přesevěcen a opatřen novou dřevěnou sochou svaté Anežky od Jindřicha Wielguse v nadživotní velikosti.

¹⁶ Původní kostel byl vybudován kolem roku 1232, ale byl během času zničen. Až roku 1319 dal král Jan Lucemburský vystavět velký chrám, který přežil různá nebezpečí. Ale v roce 1689 vyhořel. Požár založila skupina vyslaná francouzským králem. Kostel byl roku 1702 opět opraven. V roce 1975 byl renovován interier a konaly se zde varhaní koncerty. Od roku 1990 opět v kostele svatého Jakuba působí menší bratři.

U vstupu do kostela svatého Jakuba je nad vchodem vlevo (vedle sochy svatého Jakuba, která je uprostřed) socha svatého Františka z Assisi, meditujícího nad lebkou.

V chrámu svaté Ludmily, na náměstí Míru (dříve Purkyňovo náměstí) byla v roce 1888 započata výstavba v novogotickém slohu, dle plánů Josefa Mockera (1835-1899), ten byl také stavitelem nové části chrámu svatého Víta na Hradčanech. Chrám svaté Ludmily byl vysvěcen v roce 1893 arcibiskupem Františkem (hrabě Schönborn). Zde je, kromě mnoha významných památek (v tympanonu portálu je reliéf žehnajícího Krista se svatou Ludmilou a Václavem od Josefa Václava Myslbeka), na pravé straně chrámové lodi ve vitráži zpodobněna blahoslavená Anežka Česká.

Další socha blahoslavené Anežky se nachází u kostela svatého Petra a Pavla ve Všetatech¹⁷. Byla vytvořena akademickým sochařem Pešanem a instalována v průběhu 2. světové války. Od té doby byla zrestaurována. Světičky zde drží na rukou beránka jako symbol čistoty.

V kostele Sv. Cyrila a Metoděje na Karlínském náměstí se také nachází socha svaté Anežky České. Na Strossmayerově náměstí v Praze 7, v kostele Sv. Antonína Paduánského, je rovněž nádherná socha svaté Anežky České v životní velikosti.

Svatá Anežka Česká je připomenuta v českém kancionálu (společný zpěvník českých a moravských diecézí) pod názvem „Radostná píseň“. V literatuře také existují modlitby k svaté Anežce České a tato postava se objevuje i v několika románech, například v románu „*Erb lvíce*“ od Aleny Vrbové a dále v „*Obrazech z dějin národa českého*“ od Vladislava Vančury. Jan Zahradníček ve své básnické tvorbě vytvořil báseň s názvem „*Blahoslavená Anežka*“. Také sestra spisovatelky Karolíny Světlé, Žofie Podlipská, věnovala celý román životu a dílu blahoslavené Anežky České.

Bylo vytvořeno i několik zpívaných oratorií o blahoslavené Anežce Přemyslovně. Jan Lebeda napsal „*Nověnu o kanonizaci blahoslavené Anežky Přemyslovně*“. Běla

¹⁷ Všetaty byly původně malou vesnicí a v kronikách byly zmiňovány již roce 1255. Nacházejí se poblíž města Mělník. Je zde pozdně barokní kostel svatého Petra a Pavla z roku 1780. V interiéru je renesanční cínová křtitelnice, která je zdobena reliéfy z roku 1595. Všetaty jsou rodištěm Jana Palacha. V posledním století se staly významnou železniční křižovatkou.

Dlouhá napsala „*Litanii k blahoslavené Anežce*“. P. Norbert Škrdlík ofm napsal „*Modlitbu k blahoslavené Anežce Přemyslovně*“.

Ve sborníku ke svatořečení vydaném Českou katolickou charitou v Praze roku 1989 pod názvem „*Blahoslavená Anežka Česká*“ je řada oslavných básní a textů na blahoslavenou Anežku Českou.

10.1.) Klášterní areál Na Františku - Anežský klášter

Anežský klášter jsem navštívila v říjnu roku 2005. V současné době jsou v něm umístěny sbírky gotického umění Národní galerie v Praze. Celý areál kláštera je velmi pečlivě zrekonstruován se snahou o dodržení původní podoby kláštera. Shlédla jsem deskové malby od mistra Theodorika, byly to obrazy z kaple svatého Kříže na Karlštejně, dále obrazy mistra Třeboňského oltáře, mistrů Královehradeckého a Vyšebrodského oltáře a další oltářní obrazy i dřevěné sochy světců, většinou ze 14. a 15. století. Jsou to unikátní sbírky nevyčísitelné hodnoty. Také jsem mohla nahlédnout do klášterní zahrady, která působila velmi poklidným dojmem. Paní průvodkyně mi vyprávěla jakou škodu napáchala ve zdejších prostorách povodeň v roce 2002.

Voda, převážně z kanalizace, zaplavila sklepní prostory kláštera do výšky 1,5 metru. Byla zdevastována klášterní zahrada a sklepní prostory, kde se také nachází chrám svatého Salvátora a svatého Františka. Povodeň napáchala škody, jejichž následky se již podařilo odstranit.

Chrám svatého Františka (stejně jako celý areál kláštera) byl nově zrekonstruován, byl zde udělán nový strop, střecha a podlahy. Areál Anežského kláštera svou polohou na břehu Vltavy tvoří jednu z dominant historického Pražského města.

Anežský klášter Na Františku je považován za první gotickou stavbu v Čechách. Byl založen Václavem I. v letech 1233 - 34 z podnětu jeho sestry Anežky pro řád klarisek. Klášteru se kdysi také říkalo Pražské Assisi. Anežský klášter je komplexem dvou objektů - ženského kláštera klarisek a mužského kláštera minoritů, který byl založen v sousedství. Jednopatrová nápadně dlouhá budova konventu klarisek je z cihlového zdiva, které je pečlivě spárováno v románské vazbě. Jedná se o nejstarší zachovanou cihlovou architekturu v Praze.

Kolmo ke konventu byl postaven gotický dvoulodní kostel sv. Františka. V letech 1245 -1260 byl vybudován klášterní ambit a klášterní kuchyně. K lodi kostela svatého Františka bylo připojeno na východě kněžiště a kostel byl přidělen mužskému klásteru minoritů. Kněžiště se zachovalo neporušené až na okenní kružby. V jižní stěně boční lodi kostela se nachází nejstarší gotické okno v celé střední Evropě. Klenba kostela se však v minulosti zřítla. Při obnově kláštera byla loď opět zakryta moderní střechou s lepenou dřevěnou konstrukcí. Hřeben střechy o výšce 37 m převyšuje ostatní střechy v okolí. Celý západní štít a část jižního štítu kostela se musely při obnově dozdívat umělými pískovcovými deskami, které jsou odlity ze směsi křemenných písků s pryskyřicí, přibarvené zemitým okrem a zahřáté, aby hmota ztvrdla na kámen. Zřícená loď byla zrekonstruována na síň Josefa Mánesa, která je v současnosti využívána k hudebním produkcím.

Pro klarisky byl postaven před konventem kostel neznámého svěcení, který byl propojen s kaplí sv. Maří Magdaleny na severní straně. Ke kostelu neznámého svěcení byl přistavěn vyšší kostel sv. Salvátora z let 1270 - 80, který je prvním dokladem francouzské gotiky u nás. Část kostela neznámého svěcení tvoří dnes loď chrámu sv. Salvátora, která je s ním na západě spojena arkádou. Vstup do kněžiště tohoto kostela tvoří triumfální profilovaný půloblouk, zdobený hlavami korunovaných postav králů a královen. Prostor kněžiště byl pravděpodobně založen jako královské pohřebiště. Byl zde pohřben Václav I. a královna Kunhuta Uherská, druhá choť Přemysla Otakara II., stejně jako dcerka krále Václava II. Náhrobky obou žen jsou ryté. Tato technika byla patrně převzata z Francie, kde byla tehdy běžná. Anežčin hrob je však neznámý. Na stěnách kněžiště jsou zbytky maleb ze 14. století. Klášter vybudovaný Anežkou Přemyslovnou byl nejvýstavnější a ve své době nejmodernější architekturou 13. st. v Praze. Za husitských válek klarisky opustily svůj klášter a budovy pozvolna chátraly. Po roce 1419 byl klášter obsazen husity, kteří si zde zřídili zbrojnici a mincovnu. V roce 1556 tyto objekty získali dominikáni, kteří je začínali pronajímat a rozprodávat. Na rytině, která znázorňuje vpád pasovských do Prahy v roce 1611, už je kostel svatého Františka se zřícenou střechou. V roce 1629 se sem klarisky vrátily. Po požáru roku 1689 byla kaple svaté Barbory přestavěna do barokní podoby a začátkem 18. století také vznikla severní brána. V roce 1782 byl klášter, tak jako ostatní kláštery,

Josefem II. zrušen. Potom následovalo celé století devastace. V roce 1793 byl klášter prodán v dražbě a upraven na nájemní dům pro chudinu. Koncem 19. století měl být klášter zbořen, ale zásluhou Jednoty pro obnovu kláštera blahoslavené Anežky byl zachráněn a po roce 1900 se začalo s jeho postupnou rekonstrukcí. Záchrané práce probíhaly v etapách do roku 1963, kdy objekt převzala Národní galerie, která jej v letech 1965 až 1986 dala upravit pro potřeby výstav. Téhož roku byla obnova areálu dokončena. První expozice Národní galerie v Anežském areálu však byla otevřena již v r. 1980. Rekonstrukce probíhala pod vedením arch. Josefa Hlavatého a ing. arch. Karla Kunca ze Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů. Anežský klášter je národní kulturní památkou od roku 1978.

Po svaté Anežce je také pojmenována ulice na Starém Městě v blízkosti Anežského kláštera.

10.2.) Kultura v Anežském klášteře

Františkáni velmi ctíli Ježíše Krista a Pannu Marii. O úrovni kulturního prostředí kláštera vypovídá jeho architektura i výzdoba a také iluminované rukopisy jako například Františkánská bible. Tato literární památka vznikla nejspíše v 70. letech 13. století, dle výzkumu J. Krásky. Je pojata ve stylu románského období byzantského stylu. Na jedné z ilustrací této knihy je zobrazen člen františkánského řádu klečící před oltářem. J. Květ¹⁸ je toho názoru, že jde o nápodobu motivu na Giottově fresce v horním kostele svatého Františka v Assisi. V této době františkáni nechali vytvořit také raně gotický breviář, který také obsahoval část vánoční liturgie s iluminací narození Ježíše Krista. Ježíšek se tu vyklání z jeslí ke své matce, která mu podává jablko. Styl iluminace napovídá, že byl vytvořen na přechodu mezi byzantskou a gotickou ikonografií s realistickými prvky. Také je zde iluminace se scénou Zvěstování, která je však vytvořena spíše v románském stylu.

Za působení svaté Anežky v klášteře bylo duchovní prostředí františkánů a klarisek intenzivní a osobité. Ctil se zde odkaz svatého Františka jako zakladatele řádu a patrně se zde pěstovala tradice vánočních oslav. V klášteře také mnoho let žila praneteř svaté

¹⁸ Toto píše J. Květ ve své knize : Italské vlivy na pozdně románskou knižní malbu v Čechách. Tato kniha byla vydána v roce 1927.

Anežky, Kunhuta, jež byla dcerou Přemysla Otakara II. a sestrou Václava II. Později se stala abatyší benediktinek v klášteře svatého Jiří na Pražském hradě. Prostředí Anežského kláštera ji duchovně velmi ovlivnilo a dokladem kulturní a duchovní vyspělosti je pasionál, který pro sebe nechala sepsat a vyzdobit v první polovině 14. století. Autorem literárních skladeb Pasionálu abatyše Kunhuty byl vzdělaný dominikán Kolda z Koldic. Autorem vyobrazení byl malíř, kaligraf i básník Beneš. Velký důraz je v tomto pasionálu kladen na velikonoční cyklus (Kristovo utrpení a vzkříšení) . V textech se nejvíce objevuje téma Umučení a Zmrtvýchvstání. Část tohoto literárního díla je věnována vánoční liturgii, doprovázenou vyobrazením Kristova narození.

10.3.) Pražské svatyně zasvěcené svatému Františku a svaté Kláře

Svatému Františku je zasvěcen kostel v areálu Anežského kláštera, který byl postaven v letech 1231 až 1234. Po husitských válkách zůstal areál kláštera opuštěn a chátral stejně jako kostel. V roce 1556 se tam nastěhovali dominikáni a působili tu 70 let. Teprve potom se sem vrátily klarisky a žily zde do roku 1782, kdy byl klášter i s kostely zrušen a sloužil jako dílny, sklady či obydlí chudiny. Kostel byl v tak špatném stavu, že již koncem 16. století se zřítily klenby (uvedeno výše). Od té doby byl volným prostorem a byl využíván jako hřbitov. Při úpravách kláštera pro Národní galerii bylo celé bývalé dvoulodí zastřešeno asymetrickou, gotiku připomínající střechou a slouží dnes jako koncertní síň. Přes všechny devastace zůstalo zachováno kněžiště, i když bylo používáno jako skladiště. Restaurování proběhlo celkem třikrát, před první světovou válkou, podruhé v létech 1947 až 1957 a naposledy pro potřeby Národní galerie v 80. letech 20. století. Při výzkumu počátkem 40. let byl objeven i oltář presbytáře, též je zachováno žebroví klenby, kružby i ostění oken. Uprostřed je kamenná hrobka s statky krále Václava I., upravená roku 1985.

Dne 4. října 1938 pražský arcibiskup kardinál Kašpar vysvětil opravenou dřevěnou provizorní stavbu na Chodově, Na Sádce, jako kostel svatého Františka z Assisi. Tato stavba slouží jako svatyně dodnes, protože projekt velké svatyně na Chodově nemohl být kvůli druhé světové válce a pak v důsledku poválečných změn postaven.

Obdobně v Krči, Na Habrovce slouží věřícím k bohoslužbám dřevěná stavba (provizorium) zasvěcená také svatému Františku z Assisi. Velkolepý projekt nového

kostela od architekta Čermáka, nemohl být kvůli druhé světové válce uskutečněn. Tato stavba slouží od roku 1941. Bylo zde provedeno několik vnějších i vnitřních úprav dle návrhu architekta Hladíka.

Kaple zasvěcená svaté Kláře stojí nad trojským zámekem, na vrcholu viničného svahu. Kaple byla postavena v roce 1685 při dokončování trojského zámku. Je pravděpodobné, že ji vytvořil i tvůrce zámku Jean Baptiste Mathey (1630-1696). Barokní kaple byla do dnešní podoby upravena v 2. polovině 19. století.

11.) Závěr

Odkaz svaté Anežky České je živý až do dnešních dnů. Tato světice k nám promlouvá skrze své činy, svou oddanost a lásku k bližním a Bohu. Naše národní světice se zasloužila o vznik tří církevních řádů na našem území a tím přispěla k rozvoji duchovního života a k rozvoji gotického umění svou výstavbou v Praze. Památky, vzniklé za jejího života, můžeme obdivovat dodnes. Největší význam svaté Anežky České však bezpochyby spočívá v jejích charitativních snahách, na které v současnosti navazuje mnoho dobročinných organizací.

12.) Summary

Saint Agnes of Bohemia was a famous Bohemian national saint. She was approximately born in 1212 and she was a daughter of Bohemia King Přemysl Otakar I and his wife Constantia of Hungaria. She was educated in convent of cistercian in Silesian Trzebnice and then in convent of premonstrates in Doksany u Litomeřic. When she was eight years old she was sent to Vienna court of Austrian duke Leopold VI of Babenberk and in 1225 she went back to Bohemia. Her father, King Přemysl Otakar I., died in 1230 and after that his son Wenceslas I became a king of Bohemia. Saint Agnes joined to convent Na Františku in 1234 with seven aristocratian girls to order of saint Clare. There were present pope Řehoř IX. a Saint Clare during the ceremony.

Saint Agnes established two new religious order, order of the Poor Clares and Order of křížovníci s červenou hvězdou (Ordo militaris Crucigerorum cum rubeo stella). This orders also exist in our days. They live in poor and they serve to God. This saint also bring Order of Franciscans to Bohemia.

Her brother Wenceslas I helps her with her projects because he likes art. St. Agnes was an aunt of king Wenceslas II . She established convent of saint Agnes. It was found 1233-34 by Wenceslas I . It was the first Gothic style in Bohemia. Originally convent of the poor Clares and Minorite monastery, founded in 1233-1234 by Václav I. and St. Agnes, abolished in 1782. The most important Early Gothic building in

Prague. The entire grounds were completely renovated from the fifties to the seventies of the 20th century to house the collections of National Gallery (gothic art).

There is a famous legend about saint Agnes, it is Legend of Milan. It was written in Latin in 1320. It has 16 chapters. In this book there is a lot of miracles of saint Agnes, for example restoring to health of sick.

She was a friend of saint Clare. There are four letters of saint Clare for saint Agnes. There are some sculptures, for example in Všetaty or a sculpture of saint Agnes in Karlín. She was died in 1282 in Prague. She was canonized 12th of November in 1989 by pope John Paul II.

Seznam použité literatury

- Bedrníček, Pavel: Příběhy pražských svatyní
Praha 2002
- David, Petr, Soukup, Vladimír: 777 kostelů klášterů kaplí České republiky
Praha 2002
- Frolec, Václav: Vánoce v české kultuře
Praha 1988
- Heyduk, Josef: Svatí církevního roku
Praha 2001
- Hrubešová E., Hrubeš J.: Pražské sochy a pomníky
Praha 2002
- Lainati, Chiara Augusta: Svatá Klára z Assisi
Praha 1993
- Kybal, Vlastimil: Svatá Anežka Česká
Brno 2001
- Kolář, Jaroslav: Středověké legendy o českých světcích
Praha 2003
- Kolektiv autorů: Řeholní život v českých zemích,
Kostelní Vydří 1997
- Kolektiv autorů: Svatí spojují národy – portréty evropských světců
Praha 1994
- Kolektiv autorů: Rok se svatými
Kostelní Vydří rok 2002
- Kolektiv autorů: Královny a kněžny české
Praha 1996
- Kolektiv autorů: Katedrála svatého Víta 2
Praha 1994

- Kolektiv autorů: Kancionál, společný zpěvník českých
a moravských diecézí
Praha 1995
- Mikula, Jaromír: Anežka Přemyslovna
Praha 1988
- P. Vlček, P. Sommer, D.Foltýn: Encyklopedie českých klášterů
Praha 2002
- Svoboda, Bohumil: Blahoslavená Anežka Česká, sborník ke
svatořečení,
Praha 1989
- Žemlička, Josef : Přemysl Otakar I.
Praha 1990

Radostná píseň

J. Hrdlička (1988)

Radostnou píseň boží lid
dnes o Anežce zpívá,
k studánce její spěchá pít,
kde prýští voda živá.
Darů a milosti
načerpá v hojnosti,
kdo s důvěrou ji vzývá.

Synovec z rodu Přemysla,
král železný a zlatý,
není tak silný jako ta,
jež žije život svatý.
Mocnější králů Král
ženichem jí se stal,
v plášť chudoby ji šatí.

Již jako on jdeš mezi lid,
lid nemocný a prostý,
chléb dáváš ústům, srdcím klid,
nejchudší tvůj stůl hostí.
Službou a zbožností
přes temné propasti
své doby stavíš mosty.

Tvůj klášter jméno Františka
již po staletí nosí.

Tam dodnes sestra Anežka
bdí s námi, Krista prosí
za církvev, za národ,
za svěží květ a plod,
za vláhu božské rosy.

Anežko, sestro, nauč nás,
jak láskou hojit rány,
proměnit svého žití čas
v světlo a požehnání,
jímž Boží království
dorůstá k plnosti.
Na cestě té buď s námi.

Současné řeholní řády a kongregace

Řeholní řády měly během celé historie velký význam. Především byli nositeli Božího slova, kultury, vzdělanosti, péče o ducha i tělo člověka.

Činnost rytířských řádů se soustředila na péči duchovní a péči o chudé, nemocné a poutníky, ale nejdůležitějším jejich rysem byla služba vojenská. Byly rozčleněny na rytíře, řádové duchovní a laické bratry, kteří vykonávali práci ve špitálech. Vedle řehole svatého Augustina byli ovlivněni řádem cisterciáků.

Mužské řeholní řády

Suverénní řády:

Rytířský a špitální řád sv. Jana Jeruzalémského z Rhodu a Malty – maltézští rytíři

Řády řeholních kanovníků:

Navazují na tradici snah po regulování kněžského života. Duchovním otcem je svatý Augustin (zemřel roku 430). Doba šíření jeho řehole přichází až od 2. poloviny 11. století. Ke kanovníckým patří i některé řády křížovnické a některé špitální řády.

- Rytířský řád křížovníků s červenou hvězdou – křížovníci
- Řád řeholních kanovníků sv. Augustina – augustiniáni kanovníci
- Řád bratří domu Panny Marie v Jeruzalémě – němečtí rytíři
- Řád premonstrátů

Mnišské řády:

Navazují na působení Otců pouště, kteří žili v osamění. Obvykle se řídí podle řehole sepsané svatým Benediktem z Nursie, jíž se řídí i většina současných mnišských komunit. Zaměření mnichů je kontemplativní. Snaží se přiblížit k Bohu co nejprostším způsobem života a snaží se oprostít od pozemských „malicherností“.

- Řád sv. Benedikta
- Řád cisterciáků

Mendikantské řády:

Byly to řády žebravé, které začaly vznikat na počátku 13. století. Jako první byli založeni menší bratři (minoriti) a bratři kazatelé (dominikáni). Základním jejich znakem byla záměrná nemajetnost a snaha žít z milodarů. Je to řád kontemplativní s misijním posláním.

- Hospitálský řád sv. Jana z Boha – milosrdní bratři
- Řád sv. Augustina – augustiniáni
- Řád bratří blahoslavené Panny Marie Karmelské – karmelitáni
- Řád bosých bratří blahoslavené Panny Marie z hory Karmel – bosí karmelitáni
- Řád bratří kazatelů – dominikáni
- Řád menších bratří – františkáni
- Řád minoritů
- Řád menších bratří kapucínů
- Řád nejmenších bratří sv. Františka z Pauly – pauláni
- Řád služebníků Mariiných – servité

Řády řeholních kleriků:

Zrodili se v 16. století, v době šíření reformace. Zaměřovali se na práci v duchovní správě, ve školství, ošetřovali nemocné a podnikali misijní činnost. Od řeholních kanovníků se lišili omezením povinnosti společných modliteb ve prospěch praktické činnosti.

- Tovaryšstvo Ježíšovo – jezuité

Klerické kongregace papežského práva:

Kongregace řeholních kleriků vznikají krátce po řádech řeholních kleriků. Přibližují se životu světských kněží. Zaměřují se na kněžskou službu. Věnují se i misijní činnosti a práci s mládeží. V 19. století vzniklo mnoho kongregací (například doktrináři, mariáni, pasionisti a salesiáni)

- Kongregace sv. Františka Saleského – salesiáni Dona Boska
- Kongregace kněží mariánů Neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie – mariáni
- Kongregace misionářů oblátů Panny Marie Neposkvrněné – obláti
- Kongregace misionářů synů Neposkvrněného Srdce blahoslavené Panny Marie – klaretini
- Kongregace misionářů Matky Boží z La Saletty – saletini
- Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele – redemptoristé
- Společnost Božského Spasitele – salvatoriáni
- Klerické kongregace diecézního práva:

- Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti – petrini
- Kongregace bratří těšitelů z Getseman

Kongregace řeholních laiků – nezahrnují kněžskou službu. Jejich posláním bývá katolická výchova a vzdělávání mládeže. Náleží sem školští bratři, malí bratři Mariini, bratři Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a malí bratři Ježíšovi.

Zasvěcený život mimo instituty

Sem se řadí poustevníci, kteří nepatří k žádnému řeholnímu společenství. V Čechách v první polovině 18. století proběhl pokus je spojit v kongregaci ivanitů. Poustevník je právně církví uznáván po složení tří evangelních rad do rukou diecézního biskupa a pod jeho vedením zachovává svůj způsob života.

Ženské řeholní instituty

Ženské řády jsou vesměs výrazně kontemplativně zaměřené a jejich členky lze označit jako jeptišky. Charakteristické pro ně je dodržování papežské klauzury a společného chóru. Domy jsou na sobě nezávislé. Většina ženských řádů vznikla jako II. řády doplňující společenstvo mnichů.

Ženské kongregace vznikly v době Tridentského koncilu. Papež roku 1616 upustil od zvláštního hábitu a společných chórových modliteb, protože pedagogická činnost řeholnicím neumožňovala tuto zvyklost dodržovat. Jednalo se o institut anglických panen, který byl i na čas zrušen. Rychlý rozvoj ženských kongregací věnujících se práci ve školství a zdravotnictví nastává v 19. století. Jedná se například o dcery Božské lásky, dcery Panny Marie Pomocnice čili salesiánky Dona Boska, malé sestry Ježíšovi, milosrdné sestry svatého Kříže.

Řády autonomní

- Chudé sestry sv. Kláry – klarisky
- Řád klarisek – kapucínek
- Mnišky Kazatského řádu – klauzurové dominikánky
- Řád sv. Alžběty – Alžbětinky
- Řád sester cisterciáček
- Řád sester blahoslavené Panny Marie Karmelské – karmelitky
- Řád bosých mnišek blahoslavené Panny Marie z hory Karmel – bosé karmelitky
- Řád Navštívení Panny Marie - vizitantky

Instituty centralizované

- Česká kongregace sester dominikánek
- Fraternita Malých sester Ježíšových
- Institut blahoslavené Panny Marie – anglické panny
- Institut sester Panny Marie Karmelské
- Institut zbožné společnosti Dcer sv. Pavla – paulínky
- Kongregace Dcer Božské Lásky
- Kongregace Dcer Nejsvětějšího Spasitele

- Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice – salesiánky Dona Boska
- Kongregace Chudých školských sester naší Paní
- Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského – boromejky
- Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Opavě
- Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka pod ochranou Svaté rodiny
- Kongregace Milosrdných sester sv. Kříže
- Kongregace Milosrdných sester sv. Vincence z Paula – vincentky
- Kongregace Misijních sester Služebnic Ducha svatého – misijní sestry
- Kongregace Nejsvětější Svátosti Otce Agut
- Kongregace sester sv. Alžběty
- Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje
- Kongregace sester sv. Hedviky
- Kongregace sester sv. Františka od blahoslavené Panny Marie ustavičné pomoci
- Kongregace sester III. řádu sv. Františka pod ochranou sv. Rafaela archanděla
- Kongregace sester karmelitek Dítěte Ježíše
- Kongregace sester karmelitek sv. Terezie – florentinské karmelitky
- Kongregace sester Matky Božího Milosrdenství
- Kongregace Sester Nejsvětější Svátosti
- Kongregace Sester Neposkvrněného početí Panny Marie III. řádu sv. Františka
- Kongregace sester Panny Marie Milosrdné Dobrého Pastýře-sestry Dobrého Pastýře
- Kongregace sester premonstrátek
- Kongregace sester Služebnic Nejsvětější Panny Marie bez poskvrny počaté – služebnice Panny Marie
- Kongregace sester Těšitelek Božského Srdce Ježíšova
- Kongregace Šedých sester III. řádu sv. Františka
- Kongregace Školských sester de Notre Dame
- Milosrdné sestry Panny Marie Jeruzalémské
- Misionářky lásky – sestry Matky Terezy
- Řeholní institut rozjímavých sester sv. Dominika
- Římská unie Řádu sv. Voršily – voršilkyně
- Sestry Apoštolátu III. řádu sv. Františka
- Sestry sv. Josefa z Chambéry
- Společnost sester Ježíšových

Sekulární instituty

Členové těchto společností žijí každý ve své rodině nebo ve sdruženích bratrského života podle stanov. A po zkušebním období bere na sebe kandidát tři evangelní rady potvrzené posvátným závazkem. V Čechách působí mužské sekulární instituty Volontárií Dona Boska a Schonstattských diecézních kněží.

- Sekulární institut Caritas Christi
- Sekulární institut Dílo blažené Zdislavy
- Sekulární institut Schönstattských sester Mariiných
- Sekulární institut Volontárií Dona Boska

Společnosti apoštolského života

Je to společenství mužů a žen bez řeholních slibů a plnicích apoštolské a misijní poslání. Mezi ně patří oratoriáni, bartolomiti a lazaristi.

Z ženských společenství je to:

- Společnost dcer křesťanské lásky svatého Vincence de Paul

Závět' svatého Františka

¹ Pán dal mně, bratru Františkovi, abych takto začal konat pokání: neboť když jsem byl v hříších, zdálo se mi příliš trpkým vidět malomocné. ² A sám Pán mě přivedl mezi ně a prokázal jsem jim milosrdenství. ³ A když jsem od nich odcházel, to, co se mi zdálo hořkým, změnilo se mi ve sladkost duše i těla; a pak jsem [ještě] chvíli otálel a opustil jsem svět.

⁴ Pán mi dal v kostelích takovou víru, že jsem se takto jednoduše modlil a říkal: ⁵ „Klaníme se ti, Pane Ježíši Kriste, klaníme se i [směrem] ke všem tvým kostelům na celém světě a chválíme tě, neboť svým svatým křížem jsi vykoupil svět[1].“

⁶ Potom mi Pán dal a dává takovou víru v kněze, kteří žijí podle zásad svaté římské církve, pro jejich svěcení, že i kdyby mě pronásledovali, chci se na ně obracet. ⁷ A kdybych měl takovou moudrost, jakou měl Šalamoun[2], a našel bych chudí kněze tohoto světa, nechci kázat ve farnostech, kde přebývají, proti jejich vůli. ⁸ A jich i všech ostatních se chci bát, milovat je a ctít je jako své pány. ⁹ A nechci uvažovat o jejich hříchu, protože v nich rozeznávám Syna Božího a jsou mými pány. ¹⁰ A činím to proto, že nevidím tělesně na tomto světě z nejvyššího Syna Božího nic než jeho nejsvětější tělo a nejsvětější krev, které oni přijímají a jen oni vysluhují ostatním. ¹¹ A chci, aby tato nejsvětější tajemství byla nade všechno ctěna, uctívána a na vzácných místech uchovávána. ¹² A kdekoliv najdu na nedůstojných místech nejsvětější jména a jeho psaná slova, chci [je] posbírat a žádám, aby byla posbírána a umístěna na čestném místě[3]. ¹³ A všechny teology a ty, kteří [nám] slouží nejsvětějšími božskými slovy, máme ctít a vážit si jich jako těch, kteří nám dávají ducha a život[4].

¹⁴ A když mi Pán dal bratry, nikdo mi neukazoval, co mám dělat, ale sám Nejvyšší mi zjevil, že mám žít podle svatého evangelia. ¹⁵ To jsem několika slovy a jednoduše nechal napsat a pan papež mi to potvrdil. ¹⁶ A ti, kteří přicházeli, aby přijali [tento způsob] života, vše, co mohli mít, dávali chudým; spokojili se s jedním hábitem, uvnitř i vně záplatovaným, s cingulem a kalhotami. ¹⁷ A nechtěli jsme mít víc. ¹⁸ Modlili jsme se oficiem: klerici tak, jako ostatní klerici, laici se modlili Otče náš[5]. A velmi rádi jsme pobývali v kostelích. ¹⁹ Byli jsme nevzdělaní a podřízeni všem. ²⁰ Já jsem pracoval vlastníma rukama[6] a chci pracovat; a také rozhodně chci, aby i všichni ostatní bratři pracovali, a to na takové práci, která je čestná. ²¹ Kdo to neumí, ať se to naučí ne proto, aby toužili přijímat odměnu za práci, ale pro [dobrý] příklad a kvůli odstranění zahálky. ²² A kdyby nám nebyla dána odměna za práci, utečme se ke stolu

Páně a žádejme almužnu dům od domu. ²³ Pán mi zjevil, že jako pozdrav máme říkat: „Pán ať ti dá pokoj!“^[7]

²⁴ Bratři ať si dávají pozor, aby vůbec nepřijímali ani kostely, ani chudičké příbytky, ani nic, co se pro ně staví, pokud by to nebylo podle svaté chudoby, kterou jsme v Řeholi slíbili, a aby se tam vždy chovali jako cizinci a poutníci^[8]. ²⁵ Pod poslušností přísně přikazují všem bratřím, ať jsou kdekoliv, aby se neodvážili požádat o nějakou listinu u římské kurie ani sami, ani prostřednictvím jiného, a to ani pro kostel, ani pro žádné jiné místo, ani pod záminkou kázání, ani kvůli pronásledování, [kterým trpí] jejich těla. ²⁶ Ale když někde nebudou přijati, ať odejdou do jiné^[9] země, aby s Božím požehnáním činili pokání^[10].

²⁷ Rozhodně chci poslouchat generálního ministra tohoto bratrského společenství a také kvardiána, kterého mi bude chtít dát. ²⁸ A tak chci být zajatcem v jeho rukách, abych nemohl chodit ani konat proti poslušnosti a jeho vůli, protože je mým pánem. ²⁹ Ačkoliv jsem prostý a nemocný, přece vždy chci mít klerika, který by mi konal ofícium, jak je obsaženo v Řeholi.

³⁰ A všichni ostatní bratři jsou [také] tak povinni poslouchat své kvardiány a konat ofícium podle Řehole. ³¹ A pokud by se našli nějaký, kteří nekonají ofícium podle Řehole, a chtějí ho nějak obměňovat, nebo kteří nejsou katolíci, všichni bratři, ať jsou kdekoliv, jsou pod poslušností zavázáni, když někoho z nich objeví, předvést ho nejbližšímu kustodovi toho místa, v němž ho našli. ³² A kustod je přísně pod poslušností zavázán střežit ho tak jako vězně ve dne i v noci, aby se nemohl vysmeknout z jeho rukou, dokud ho osobně nepředá do rukou svého ministra. ³³ A ministr je přísně a pod poslušností zavázán poslat ho prostřednictvím takových bratří, kteří by ho dnem i nocí střežili jako vězně, dokud by ho nepředvedli před ostijského pána^[11], který je pánem, ochráncem a napravovatelem celého bratrského společenství.

³⁴ A bratři ať neříkají: „Toto je jiná řehole“, protože tohle je připomínka, napomenutí, povzbuzení a moje závěť, kterou já, maličký bratr František, dávám vám, svým požehnaným bratřím, proto, abychom Řeholi, kterou jsme Pánu slíbili, katoličtěji zachovávali.

³⁵ Generální ministr a všichni ostatní ministři a kustodi jsou pod poslušností zavázáni k těmto slovům nic nepřidávat ani z nich nic neubírat^[12]. ³⁶ Ať mají vždy tento spis u sebe spolu s Řeholí. ³⁷ A na všech kapitulách, které konají, když čtou Řeholi, ať čtou také tato slova. ³⁸ Všem svým bratřím, klerikům i laikům, přikazují přísně pod poslušností, aby nepřidávali poznámky k Řeholi ani k těmto slovům a neříkali: „Tak je třeba je chápat“. ³⁹ Ale jako mně dal Pán prostě a jasně vyslovit a napsat Řeholi i tato slova, tak prostě a bez poznámek je chápejte a svatým jednáním je zachovávejte až do konce.

⁴⁰ A kdokoli je bude zachovávat, ať je v nebi naplněn požehnáním nejvyššího Otce a na zemi ať je naplněn požehnáním jeho milovaného Syna spolu s nejsvětějším Duchem Utěшитelem a se všemi nebeskými silami a všemi svatými. ⁴¹ A já, maličký bratr František, váš služebník, nakolik mohu, potvrzuji vám uvnitř i navenek toto nejsvětější požehnání.

[1] 1Cel 45 nám podává zprávu o tom, jak Františkovi spolubratři tuto modlitbu praktikovali: Kdekoli spatřili kostel, třebaže byli daleko a mohli ho spatřit jen z dálky, sklonili se hluboce až k zemi směrem, kde stál kostel, a sklonění tělem i duší projevíli úctu a modlili se k Všemohoucímu slovy: „Klaníme se ti, Kriste, a [klaníme se i směrem] ke všem tvým kostelům,“ jak je tomu svatý otec naučil.“ Kdo ví, zda k tomuto způsobu modlitby sv. Františka neinspiroval islámský svět?

[2] Srv. 1 Král 5,10.

[3] Šlo především o tabulky, které kněží používali při mši a měli na nich napsaná konsekrační slova.

[4] Srv. Jan 6,63.

[5] Srv. Mt 6,9-13.

[6] Srv. Sk 20,34.

[7] Srv. 2 Thes 3,16.

[8] Srv. 1 Petr 2,11.

[9] Srv. Mt 10,23.

[10] Ve v. 24-26 sv. František formou napomenutí reaguje na témata, která již v té době byla předmětem sporů mezi bratry.

[11] Jde o ostijského biskupa – kardinála Hugolina.

[12] Srv. Dt 4,2; 13,1.